

SODUR

XX AASTAK'IK • 29. 01. 38. • NR. 4

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 4 — 1938.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
<i>Ho:</i> Rahva iseloom ja riigikaitse	95	<i>Ho:</i> Caractère de la nation et défense nationale	95
Taktika alalt:		Tactique:	
— <i>Major A. Luts:</i> Öine pealetung	99	— <i>Commandant A. Luts:</i> Combat offensif de nuit	99
— Taktikaline ülesanne nr. 1.	103	Problème tactique no 1	103
<i>Kapten A. Nõmmik:</i> Mõtteid suulise lahingukäsu sõnastusest.	105	<i>Capitaine A. Nõmmik:</i> Réflexions sur la rédaction de l'ordre de combat verbal.	105
<i>Major H. Jaanson:</i> Veel suurtüki- ja lennuväe koostööharjutuste organiseerimisest ja teostamisest	111	<i>Commandant H. Jaanson:</i> Encore sur l'organisation et l'exécution d'exercices de coopération de l'artillerie avec l'aviation	111
<i>D. B-den:</i> Mõtteid g-kindla keebi otstarbekusest.	115	<i>D. B-den:</i> Considérations sur l'opportunité du manteau anti-gaz	115
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
<i>V.:</i> Mootorratas sõjaväeteenistuses	117	<i>V.:</i> Le motorcycle militaire	117
<i>Prantsusmaa:</i> „Revue d'Artillerie“, nov. 1937.	119	<i>France:</i> „Revue d'Artillerie“, nov. 1937.	119
Toimetusele saadetud uemad kirjandust.	119	Publications récentes	119
Sport sõjaväes	121	Les sports dans l'armée	121
Male.	122	Echecs	122
Juriidilisi küsimusi		Questions juridiques	

Kaanepilt: Rk-rühm visatakse positsioonile.

Vastutavtoimetaja major **A. LUTS.**
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **E. SAIDRA.**
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „**SÕDUR**“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-
miseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

Rahva iseloom ja riigikaitse.

Iga rahva keskel on mitmekesiseid lahkuminekuid ilmavaadetes ja tõekspidamistest. Kui aga rahvas tahab olla vaba ja iseseisev, siis ei peaks riigikaitse alal olema minigeid erinevaid arusaamisi. Rahva tugevus riigikaitstes ei olene ainult ta majanduslikust võimest ja inimeste füüsilisest ning vaimsest jõust, vaid ühtlasi ka ta kindlast ühtehoitundest.

Kuigi eesti rahvas võitis oma iseseisvuse tagasi ainult relvade abil — kõik muu, nagu näiteks diplomaatilised sammud, nii tarvilised ja tähtsad kui nad olidki, said vaid nii palju tähendust kui palju nad olid relvajõuga ette valmistatud — ei ole meie seltskonnas ses suhtes ometi täiesti ühtlane tõekspidamine valitsemas. Vähemalt võib vahel kuulda mitmekesiseid kahtlusi, otseseid ja kaudseid.

Nii on avaldatud mõtet, et eesti rahva jõud on liiga väike selleks, et oma erapooletust kaitsta. Eestil oleks palju otstarbekam end erapooletuks kuulutada, nagu olid Belgia ja Šveits enne maailmasõda, ning nüüd sõjaväe peale kulutatav raha kasutada muudeks tulusamateks otstarveteks. Isegi kui niisugusel juhtumil, Eesti erapooletu olles, mõni naaber meid ründaks, ei oleks sellest suuremat viga, sest suurriigid seaksid hiljem meie õigused jälle jalule, nagu sündis Belgia ja Šveitsi pärast maailmasõda.

Nendele puhtpraktilistele kaalutlustele lisandavad mõned veel teaduslikke põhjendusi. Nimelt näitavat teadus, eeskätt rahvaluule, et eestlane olevat oma iseloomult leplik ja rahuarmastaja. Tema käivat põhimõtte järgi: „ela ise ja lase teisi elada!“ Eestlasele olevat võõras tung, kippuda oma naabritele kallale ja neid püüda orjastada või kasutada.

Kuid siin on nii ühel kui ka teisel puhul tegemist tõsiste eksimistega, mis riigikaitse huvide seisukohalt sugugi ei ole soovitatav.

Kõigepealt, mis puutub Belgia ja Šveitsi erapooletusse, siis on vastuvaidlematult kindel, et kui Šveits ei oleks kohe maailmasõja algul võtnud kaitse seisundit — Šveitsi sõjavägi on maailma kõige kiiremini mobiliseeritavaid sõjavägesid — siis oleks ta saanud niisamuti sõja tallermaaks nagu Belgia.

Teiselt poolt on omajagu põhjust uskuda, et kui Belgia riigikaitse oleks olnud maailmasõja algul eeskujulikus seisukorras, oleks Belgia rahvas saanud palju vähem kannatada, kui mitte poleks jäänud sõjast täiesti puutumata.

Mis puutub väitesse, et ründe ohvriks langenud väikeriigi seisukord pärast sõda jälle taastatakse, nagu olevat sündinud Belgia ja Šveitsis, siis ei ole sellise väite esiletõojad nähtavasti järele mõtelnud, mis oleks Belgiast saanud keskriikide — Saksamaa ja ta kaaslaste — võidu korral. Selline võit ei olnud aga sugugi võimatu.

Erilist huvi pakub aga käesolevalt väidete vaatlemine, nagu oleks eestlane juba oma iseloomult väga rahuarmastaja, kes teisi iialgi puutama ei lähe, yaid ainult omaga lepib, ja kelle rahuarmastavat ning leplikku iseloomu olevat võõrad sissetungijad omajagu rikkinud.

Võiks tekkida küsimus, milleks selline arutlus üldse tarvilik on? Olgu eestlane kui tahes leplik ja rahuarmastaja, igal riigil on oma kaitsekorraldus, mis loomulikult viisil töötab. Kuid asi seisab selles, et olgu sõjaväeline korraldus eeskujulik ja relvastus kõige täielikum, ka tulevikusõjas oleneb rahva vastupanujõud ikkagi kõigepealt inimesest, eeskätt ta vaimust. Kui vaim on tugev, on sõjakaas, siis ei anna rahvas raskemateski võitlustes nii kergesti alla. Kui aga rahva keskel on kahtlust, ja seda kahtlust järjest vähehaaval toidetakse, et sõja korraldus meie ometi ei suuda midagi teha, ja et meie oma iseloomult oleme õieti väga pat-

sifistlik rahvas, keda vaid olud omajagu rikkunud ja sõjakamaks ning riiakamaks teinud, siis halvab see rahva, eriti noorsoo võitlustahet ja ühes sellega kindlat endakaitse tahet.

Muidugi — Eestis ei ole ühtki inimest, kes oleks erapooletuse vastu. Niisamuti ei leidu siin ühtki inimest, kes ihkaks naaber-rahvastega vaenu või sõda. Aga täpselt nii, nagu igale üksikule inimesele on lihtsalt kahjulik juurelda minevikust seda, mida ei saa muuta, niisamuti on kodanikule kahjulik juurelda riigikaitsest asjadest, mis rahva võitlustahet ei tõsta, vaid temas utoopilist patsifismi arendavad. Kui meie selliselt targutades ka jõuame arvamisele, et meie kehatatud leplikkus ja rahuarmastus oleme, siis riigikaitsele ei ole sellisest usust pisematki kasu, küll aga ennem kahju, kuna just noored harilikult lasevad end kaasa kiskuda ilusatest kuid eluvõõrastest ideedest, mis võib segada nende suhtumist ja indu riigikaitse teenistuses.

Ei ole kahtlust, et rahvaluule annab teatud määral võimalust rahva iseloomu üle otsustamiseks. Aga ilma et selle küsimuse juures peatuda, tahaks vaid tähendada, et rahvaluule üksi on liiga puudulik ja ühekülgne abinõu selle asja otsustamiseks.

Kui — seevastu — vaadelda olemasolevaid ajaloolisi andmeid, siis näeme, et vähemalt ajalooline eestlane on väga sõjakas, riiu- ja saagihimuline, ühtlasi äärmiselt julge ja vahva inimene, kes ses suhtes oma läänepoolsetest naabritest, Skandinaavia viikingitest, põrmugi maha ei jäänud ja kes oma kanguse ning vahvuse ka aastasadadist kestnud võõra ikke all alal hoidis. Ja selline vahva ning karm sõjamees ja kartmatu mereröövel oli ta juba enne võõraste maaletungimist. Milline ta oli kaua aega enne seda, on võimatu ütelda, sest puuduvad ju igasugused andmed vana-eestlase rassilisest koostisest. Sellest aga oleneb õige tunduvalt — mõningate muude tegurite kõrval — rahva iseloom.

Saksa antropoloog Hans Günther — olgugi, et mõned peavad teda veidi ühekülgseks ja pealiskaudseks teadlaseks — leiab, et eestlasis on rohkesti põhja rassi verd ja tähendab laialdasele vaatele, et eestlasi peetakse „karmimaks“ rahvaks, „pehmemate“ lätlastega võrreldes. Peale muu tuli see „karmus“ kõigepealt ilmsiks esimeses iseseisvusevõitluses. Umbes kakskümmend aastat panid eestlased võõrastele sissetungijatele sellise vahvuse ja surmapõlgusega vastu, mida ka vaenlased ei saanud jätta tunnustamata, nagu näha Läti Hendrikust.

Nii kirjutab ta: „Ja Listriamaa ligi Taani kuningriiki jõudes leidis ta Saaremaa paganad eestlased kuueteistkümmne laevaga eest, kes hiljaaegu olid ühe kiriku ära põletanud, inimesi maha löönud ja mõned vangid viinud, kuidas paganlikud eestlased ja kuurlased Taani ja Rootsi kuningriiges tänini olid harjunud tegema.“

Teises kohas jälle kirjutab Läti Hendrik: „Viimaks jõudsid nad (sakslased) ühe Eesti maajao juurde, kus eestlased tahtsid nende vara ja elu ära võtta ja kümme riisumiselaevaga ja kaheteistkümmne teise laevaga nende peale tulid.“

Ümera lahingu puhul kirjutab Läti Hendrik: „Eestlased ajasid (vaenlasele) järele ja võtsid neid ligi sada kinni, keda nad muist maha löid, muist Ümera jõe le tagasi viisid ja hirmsa vaevaga piinasid. Nende hulgas oli neliteistkümmend meie sakslast, kellest nad mõned elusalt ära küpsetasid, teistel riided seljast ära kiskusid ja oma mõõkadega nendele ristid selga raiusid ja neid kägistasid.“

Läänemaa kantsi Sootagana vallutamise puhul ütleb Läti Hendriku kroonika muu seas: „Et aga eestlased, sõdades väga julgesti ette tulid kui tahaksid nad ammuküttidele õieti ette joosta, siis said nendest mitmed haavata ja mitmed surma.“

Kuidas ugaunialased ja sakalased teispool Naroovat riisumas käisid, jutustab Läti Hendrik: „Ugaunialased läksid aga kesk talve ajal, kus sügav lumi oli, suure väega Virumaalt mööda ja üle Naroova jõe, kus nad naabruses seisva maa paljaks riisusid ja vangisid ja saaki koju tõid. Kui nemad tagasi tulid, läksid sakalased sedasama teed sinna... selle maa sisse, mida Ingriamaaks kutsutakse ja mis Novgorodi kuningriigi päralt on. Ja nemad leidsid selle maa täis inimesi... ja löid seda ingria rahvast suure nuhtlusega, tapsid mehed ja palju rahvast ära ja võtsid mitmed naiste- ja meesterahvast kinni, aga lambaid, elajaid ja muid loomi tapsid nemad hulga maha, mis nemad mitte ära ei võinud viia.“

Selliseid näiteid võib Läti Hendriku kroonikast palju tuua. Kuigi ta andmed vaevalt võivad alati olla täpsad ja õiged, siis annab kroonika ometi selge pildi olukorrast.

Kõigepealt, hoolimata väga suurtest kaotustist, inimeste kui ka varade suhtes — „ja nemad (vaenlased) ei jätnud oma tee peal kõigist maadest läbi minnes kuni Emajõe ni ja Tartuni ühtainust meestesugu inimest elama, vaid löid neid kõik maha, aga naised ja lapsed vedasid nemad ära vangi“ — ei andnud eestlased alla sakslaste, lätlaste,

Soome jalaväeinspektor kindralmajor A. S. Heikinheimo.

24. jaanuaril s. a. sai õnnetusjuhtumil, mille põhjustas katsetusel oleva granaadipilduja mürsu enneaegne lõhkemine, surma Soome jalaväeinspektor kindralmajor Aarne Silvio Heikinheimo.

Kindralmajor Heikinheimo, aastatelt veel noor, kuulus Soome sõjaväe andekamate ja silmapaistvamate juhtide hulka. Sündinud 20. märtsil 1894. a., ta juba 1915. a. siirdus sõjaväeteenistusse, astudes vabatahtlikuna Preisi 27. Jäagri-pataljoni. Selle ridades ta võttis osa võitlustest venelaste vastu 1916. a. Riia all ja 1917. a. Aa-jões, saades siin ka ülenduse ohvitseri eesmesse auastmesse. Soome vabadusheitluste puhkedes ta juba jaanuaris 1918 astub Soome sõjaväkke, tehes kaasa kõik võitlused kuni Soome vabaduse saavutamiseni. Teeninud mitmesugustel ametikohtadel, ta liigub kiirelt edasi ka pärast sõja-aastatel. Juhtinud pataljoni ja rügementi, ta 1925. a. tõuseb Jäagribrigadi ülemaks, 1927. a. lõpetab Kõrgema Sõjakooli. 1928. a. nimetatakse 3. Diviisi ülemaks. Ülendatud kindralmajoriks 1933. a., lõppeks, 1934. aastal, ta siirdub jalaväeinspektori kohale, kus teda nüüd tabas ootamatu surm.

Kindralmajor Heikinheimo't tunti laialdaselt ka Eesti sõjaväes kui väga sõbralikku ja sümpaatse käitumisega ohvitseri. Ta juhatas

Kindralmajor A. S. Heikinheimo.

Soome delegatsiooni Kaarel XII ausamba avamisel Narvas, külastas meie Sõjaväe õppeasutisi ja jälgis ühte meie suuremat näitelaskmist, kuhu oli kogunenud ka suurel arvul meie sõjaväe juhte.

Kindralmajor Heikinheimo isikus, kelle teeneid on tunnustatud paljude aumärkidega, nende seas ka Eesti Kotkaristiga, on hõimlastele teisel pool Soome lahte läinud kaduma tüsedamaid riigikaitse töömehi, meile aga — parimaid sõpru.

osalta ka liivlaste ühisele pealetungile, kusjuures nendel vahel tuli ka venelaste sissetungede tagasi tõrjuda. Alles, kui maa oli aastaid kestnud võitlusis täiesti laostatud ja välja kurnatud, pidid eestlased alistuma.

Läti Hendrik, kuigi eestlastele vaenulik, ei saa jätta tunnistamata meie rahva suurt vahvust lahingutes. Relvastatud tunduvalt puudulikumalt kui maale sissetungivad sakslased, astusid nad vaenlasele alati julgelt ja kindlalt vastu.

Ajal, millest kõneleb Läti Hendrik, valitsesid meil oma naabritega alatised võitlused, mis kandsid osalt röövretkede laadi. Oma iseloomult olid võitlused väga metsikud — inimestel oli palju „robustsem südametunnistus“, nagu ütleb Ibsen — kui nüüd, ja vaenlasega käidi harilikult väga kurjalt ümber. Mehed tapeti, naised ja lapsed aga viidi vangid, kus nendest said orjad. Nii talita-

sid eestlased, nii tegid ka nende vastased. Igatahes ei osutanud eestlased siin mingit pehmust, leplikkust ega rahuarmastust.

Eriti huvitav ses suhtes on eestlaste viikingite tegevus. Nagu näha Läti Hendrikust olid need retked selged röövretked Rootsi- ja Taanimaaale, niisamuti nagu sealt käidi meie rannikuil röövimas. See oli täiesti aus ja lugupeetav tegevus, millele vahvad ja julged mehed välja läksid. Kuigi on olemas arvamisi, et vaid saarlased käisid üle mere röövretkedel, on tõenäolisem, et sellest tööst ka teiste rannikute elanikud osa võtsid.

Tähelepanu väärib asjaolu, et eestlastel olid — Läti Hendriku järgi — peale teiste laevade veel erilised „riisumise laevad“, mida küll võib sõjalaevadeks pidada. Siin on tegemist juba teatava arenguga mereasjanduses.

Arvatavasti olid eestlaste laevad viikingilaevade laadi, see tähendab, olid kerged, lahtised — ilma tekita laevad, mida tarvilisel korral võidi maale tõmmata, parandamiseks või meeskonnale võimaluse andmiseks puhkust saada. Edasiliikumise vahendiks olid peamiselt aerud — üks mast — ja tarviduse korral ka purjed. Laeva meeskonda kuulus 30—90 inimest.

Mehed elasid sellises laevas lahtise taeva all, ja kuna retked sageli talvel ette võeti, siis tuli nendes väikestes laevades paljudi läbi kannatada. Pidid karmid, vahvad, tugevad ja julged mehed olema, kes suutsid sellist elu elada. Igatahes ei oleks loomulik sealt pehmust ja leplikkust otsida. Olles hoolimatud endi ja teiste vastu, läksid nad kartmatult oma rasketele röövteekondadele ja ründasid pisimagi kõhklemiseta vaenlast, kus nad teda iganes nägid — nagu jutustab ka Läti Hendrik. Nad olid ehtsad põhjamaa viikingid, kes ei läbenud rahulikult ja vaikselt oma kodus istuda, vaid käisid võõrsilt seiklusi ja saaki otsimas. Muidugi elasid sellistest võrdlemisi vähesed vanaks, aga nemad elasid jõulist ja karmi elu, elasid nagu Nietzsche mitusada aastat hiljem täismehel õpetab: „Ela hädaohtlikult!“

Alistudes suurele ülijõule ja langedes äärmiselt rasketesse elutingimustesse, ei kaotanud eestlased isegi sadade aastate kestes oma iseloomule omast vahvust ja sõjakust. Sellest tunnistavad peale muu Jüriöö vabadusvõitlused 1343. aastal, niinimetatud Toomapäeva mässukatse Viljandis, Kolovere mäss, eestlaste osavõtt võitlustest venelaste vastu Ivan Julma ja Peeter I sõjakäikudes, niisamuti maailmasõjast ja meie oma viimane Vabadussõda.

Eriti tuntud on Ivo Schenkenbergi, „Eestimaa Hannibali“, mehed. Balthasar Russovi kroonika ütleb selle kohta muu seas: „Kolmandaks oli aulik rabt ka ühe lipu Harju talupoegi vähese palga eest teenistusse pannud, üle neljasaja, uhked, tüdimatud mehed, suurelt osalt harkpüssimehed... Ja need talupojad, ühes Saksa ja Rootsi maasulastega, ei tunnud midagi armsamat kui igal päeval ja ööl venelastega taplusi pidada, kus nad siis sagedasti ka võitjaks jäid... Selle Hannibali ja tema rahva vastu olid venelased iseäranis vaenulikud ja vihased.“

Schenkenberg langeski oma „rahva“ liigjulguse ohvriks, kuna ta „rahvas“ ei kõhelnud arvuliselt mitu korda tugevamale vastasele kallale tungimast, nii et „venelased ja tatarlased imestasid väga selle väikese hulga suure julguse üle.“ Niisamuti langes

oma liigjulguse ohvriks maailmasõjas hulk eestlasi, neidsamu eestlasi, kes küll siin oma rahvusliku riigi eest ei sõdinud, kuid keda sakslased avalikult parimateks sõjameesteks vene väes nimetasid. Kindlasti ei teinud nad seda ilma aluseta, vaid oma kogemuste põhjal, mis nad maailmasõjas meist saanud.

Vaevalt on küll mõtet kõnelda eestlaste sõjamehe-omadusist, nagu need Vabadussõjas ilmsiks tulid, sest see asi on üldiselt liiga hästi tuntud.

Muide, võiks veel tähendada, et ka Christian Kelch ütleb oma kroonikas, antagu vaid eestlasele sõjariistad kätte, siis ei leidu temast paremat sõjameest maailmas.

Niisiis, ajaloolised eestlased, nii nagu neid tuntakse sadade aastate kestes, on alati kuulunud sõjakate, karmide ja vahvate rahvaste hulka, kes vabadust üle kõige hinnanud ja suurele ülejõule alles pärast visa võitlust alla andnud, kuid võõra ikke endast esimesel võimalusel heitnud. Aegadel, millal sõda ja röövimine oli peagu üks ja seesama toiming, ei käinud eestlane sugugi mitte põhimõtte järgi: „ela ise ja lase ka teisi elada“, vaid hoopis teise põhimõtte järgi, nimelt: „ela hädaohtlikult“ ja „vae victis“ — häda võidetuile!

Meil on väga raske mõista, millised olid eestlaste mõtted, vaated ja töökspidamised tol ajal, kui nad võõraste sissetungijatega oma vabaduse eest kibedat võitlust pidasid. Ainult seal, kus kõnelevad faktid, mõistame neid üsna hästi. Ajaloolised andmed ei jäta aga mingit kahtlust, et eestlased ei olnud mitte pehmeloomuline, tagasihoidlik ja lõbus rahvas, kes oma naabritega ainult sõbrajuttu ajas, vaid nad olid karmid ja aggressiivsed põhjamaa elanikud.

Igatahes on kindel, et oma rahva minevikust, oma esivanemate tegudest ei leia meie pisematki alust patsifismi toetuseks. Eestlane ei ole inimene, kes laseb endale ülekohut teha, vaid ta hakkab kohe kogu oma jõuga vastu. Selline on ta nähtavasti alati olnud, nii kaugele kui ajaloolised andmed ulatuvad.

Igaüks vähegi kainelt ja selgelt mõtleja inimene mõistab, et nüüd isaja eestlane on täielik patsifist, mitte seepärast, et eestlase iseloom oleks muutunud, vaid et olud on nüüd sootu teised, kui meie esivanematel 700 aasta eest ja ka hiljem.

Meie elame nüüd oma rahvuslikes piirides, meil ei ole kellegagi oma naabritest mingeid piiriküsimusi ega tülisid. Möödas on ka viikingite ajad, millal sõda ja naabrimaadesse röövkäikude tegemine oli sageli üks ja seesama asi. Eestlaste seisuko-

halt ja eestlase huvides võiks nüüd igavesti rahu püsida, eestlased ei hakkaks iial rahu rikkuma.

Kuid vaadatagu vaid veidi hoolsamalt ringi, siis nähakse, mis sünnib meie ümber Euroopas, mis sünnib kogu maailmas. Ja peetagu silmas, kes end ise ei suuda aidata, seda ei aita ka keegi teine.

Nii siis: Hoolimata vaadete ja tõekspidamiste erinevusest meie rahva keskel mitme-

kesistel aladel, peaks riigikaitstes valitsema vaid üks mõte, nimelt, et selleks tuleb korraldada rahva füüsiline ja vaimline jõud nii suurel määral, kui olud, eeskätt majanduslikud, vähegi lubavad, et siin ei tohi olla mingit kahtlust ega kõhklemist. Raskused, mis riigikaitse valmistab rahvale ja igale üksikule, ei tohi tunduda raskustena, vaid nendele tuleb suhtuda nagu täiesti isendastmõistetavale asjale. Ho.

Taktika alalt.

Öine pealetung.

Major A. Luts.

I. Üldmõisteid ja eesmärgi.

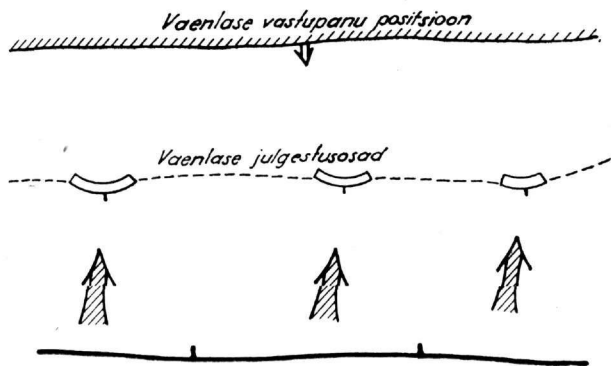
Öise pealetungi all tuleb mõista niisugust lahingutegevust, mis läbi viiakse pimedal ajal ja pimeduse kattel. Kui pealetungil ööd kasutatakse vaid selleks, et lahinguta asetada lähtekohtadele väeüksusi, mis koidikul peavad vaenlasele kallale tungima, siis sellist tegevust ei saa lugeda öiseks pealetungilahinguks, vaid öiseks lähenemiseks ja päevaseks kallaletungiks.

Öise pealetungi eesmärgi.

Meie JE II osa ja LE vastavad paragrahvid seavad üles vaid üldisi öise pealetungi eesmärgi. Nii LE § 365 märgib muuseas, et öise pimeduse kattel on kasulik pealetungil toimetada lähenemist võimalikult kuni rünnaku lähtealusele asumiseni ja vähema ulatusega jalaväe-kallaletunge.

Ainult LE § 366 on toodud paar konkreetsemat ja lähemalt piiritletud öise kallaletungi eesmärki: „Vastase eelosade tagasitõrjumiseks väekoondise luure- ja eelosad võtavad ette ka öisi kallaletunge.“ Ja samas mõni rida edasi, käsitledes öist lähenemist, märgitakse: „Sealjuures vastase julgestuspositsiooni vallutamine võib sündida ka äkilise öise kallaletungiga.“ Seega öise kallaletungi eesmärgiks võib olla vaenlase eel- ja julgestusosade tagasisurumine ja nende positsiooni vallutamine (joon. 1). Seejuures ei ole otstarbekohane julgestusosade positsiooni vallutamise järele samal ööl rünnata edasi tema vastupanupositsioonil asuvaid osi, sest tuleb arvestada, et vaenlane on alarmeeritud ja seetõttu öisel tegevusel nii kõrgelt hinnatud ootamatus on suurel määral kaotanud oma

lähtsust. Peale selle tuleb silmas pidada, et asudes öösi kallaletungile vaenlase julgestusosadele, oli vaevalt võimalik varem pilku heita vaenlase asetuse sügavusse — tema vastupanupositsioonile; luure piirdus ikka vaid vastase julgestusosade rajooniga.

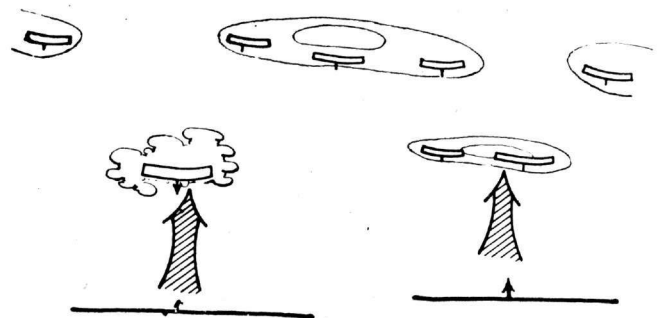

Joon. 1.

Seetõttu öise kallaletungi jätkamine samal ööl kaugemale on väga raskendatud, kui mitte võimatu, sest öist kallaletungi teostada ilma täpsa maastiku luureta ja vaenlase asetuse tundmiseta on võimatu.

Edasi võiks öösisel pealetungil olla järgmised eesmärgid:

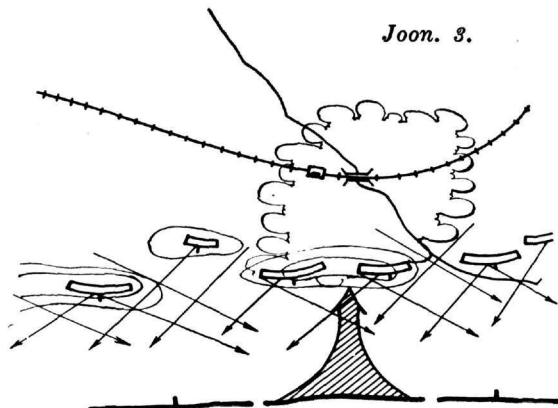
— Kallaletungi lähtealuseks vajalikkude vaenlase käes olevate maastikupunktide vallutamine (joon. 2).

Joon. 2.

„Kallaletungi lähtealuse valikul peamiseks nõudeks on, et oleks oma alla võetud need kohad maastikul, kust on võimalik organiseerida kõige mõjuvamat tuletoetust edasiliikuvale jalaväele,“ ütleb JE II osa § 211. Kui väeosal seisab ees pealetung, kuid võimalik kallaletungi lähtealus on ebasoodus, kuna vaenlane on oma positsioonide valikul jätnud vastaspoolele päevase kallaletungi organiseerimiseks ja kallaletungi lähtealuseks ebasoodsad alad, siis tuleb vajaduse korral öise kallaletungiga vallutada ja kuni järgneva päevase pealetungini oma käes hoida tarvilikud alad (tulepositsioonid, vaatluspunktid jne.).

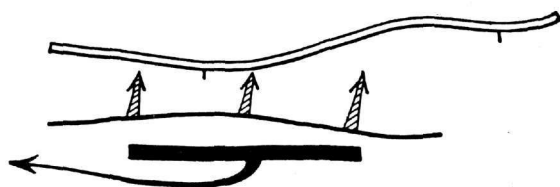
— Vastase vastupanupositsioonis taktikaliselt tähtsa seisukoha vallutamine (joon. 3), mille kättesaamine omab erilist tähtsust pealetungi edaspidisele arengule, ning mille vallutamine päeval ei õnnestunud või mis päevaseks vallutamiseks on kaitstud liiga tugeva tulega.

Joon. 3.

— Paremini relvastatud vaenlase hävitamine ja tema positsiooni vallutamine. Paremini relvastatud vaenlase vastu ettevõetud päevased pealetungid on raskelt teostatavad, seepärast tuleb vaenlane seada olukorda, kus tema oma üleolekut ei saa ära kasutada. Selleks tuleb peale tungida öösi, kus vaatluse puuduse ja ootamatuse tõttu vaenlase parem relvastus ei pääse mõjule.

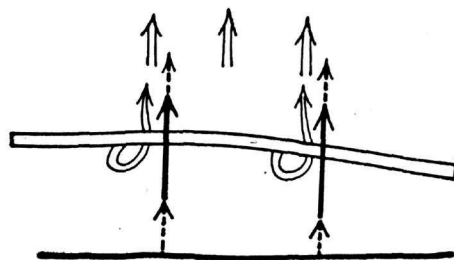
— Demonstratiivne pealetung (joon. 4). Juhul kui on vajalik vägede

Joon. 4.

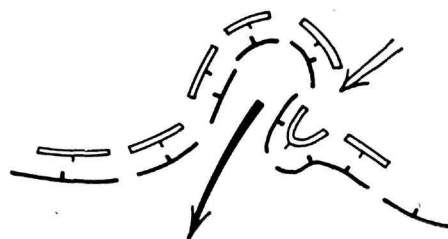
enamik senistest seisukohtadest öösi välja tuua ja nendega pealetungi läbi viia teistel soodsatel kohtadel, siis võib olla kasulike öise demonstratiivse pealetungi ettevõtmine endiselt seisukohalt selleks, et viia vaenlast eksiteele.

— Saavutatud edu ärakasutamine. Kui vaenlane on löödud ja kasutab ööd tagasitõmbumiseks ja uuele positsioonile asumiseks, siis tuleb teda jälitada ja temale mitte võimaldada peatamist ning uuele positsioonile asumist (joon. 5).

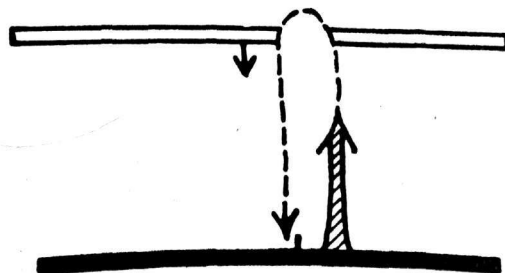
Joon. 5.

— Vaenlase poolt päevases lahingus haaratud seisukohtadelt väljatungimine. Vaenlase poolt haaratud positsioonidelt väljatungimine päeval võib olla eriti raske vaenlaselt antava tule tõttu, seepärast võib olla soodus ööpimeduse ärakasutamine haarangust väljatungimiseks (joon. 6).

Joon. 6.

— Retkede sooritamine, mis ette võetakse vangide võtmise, üksikute relvade hävitamise, paanika sünnitamise, vaenlase füüsiliste ja moraalsete jõudude väljakurnamise jne. eesmärkidelt (joon. 7).

Joon. 7.

II. Öise pealetungi ettevalmistus ja läbi- viimine.

Öise pealetungi ettevalmistuse ja läbi-
viimise üldisi põhimõtteid on toodud meie
LE § 366—368 ja JE II osa § 649—667.
Nende põhimõtete lähemaks selgituseks ja
arendamiseks olgu toodud järgmisi mõtteid:

— Öised pealetungid üldiselt tuleb läbi
viia ainult selleks hästi õpetatud üksustega,
vastasel korral harjumuste puudusel öiseks
tegevuseks ei anna öine pealetung soovita-
vaid tulemusi ja võib edaspidiseks kaota-
da öises ettevõttes väeosa usu endasse.
Pealetungivad väed olgu puhanud, jõulised
ja hästi ning julgelt juhitud.

— Vallutatav märk peab olema selgelt
määratud ja ka pimeduses kergelt leitav;
märgi suhtes ei tohi tekkida ühtki kahtlust.
Eelistatav on, kui kõik öisest pealetungist
osavõtjad seda oma silmaga päeval näe-
vad ja tunnevad.

— Läheneda tuleb märgile võimalikult
lähedale.

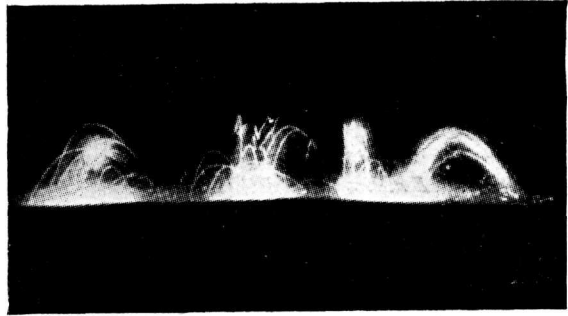
— Pimedas koostöö on raskendatud ja
piirdub mõne meetri ulatusega, mistõttu
koostööst kui niisugusest võib juttu olla
peamiselt vaid üksikute võitlejate vahel.
Valgematel öödel (kuupaistel jne.) muutub
olukord koostöö mõttes küll paremaks, aga
ühes sellega ka pealetungitavale vaenlasele
kaitse teostamisel soodsamaks. Seepärast
peab iga üksus, kes öösi peale tungib, oma-
ette temale määratud märgile kallale tun-
gima, tähele panemata naabreid.

— Käsu lihtsus on suure tähtsusega.
Lähenedamised tuleb täpsalt kindlaks mää-
rata. Teed, metsaääred, orud, kraavid ja
teised maastiku jooned, mis viivad mär-
kidele, tuleb eriti silmas pidada pealetungi
suuna määramisel.

— Öise pealetungi põhjalik ettevalmis-
tus on üldiselt nõutav, samuti kõikide nen-
de ettevalmistusabinõude tarvitusele võtmi-
ne, mis tagavad ettevõtte saladust ja selle-
ga pealetungi ootamatust vaenlasele.

— Öise pealetungi alguse kohta
meie LE ja JE II osa juhtnõore ei anna.
Retsepti öise pealetungi alguse kohta ei
ole. Küsimuse kaalumisel tuleb lähtuda
oma ülesandest ja edaspidistest kavat-
sustest.

Seejuures öö esimesel poolel ette-
võetud pealetung ei lase vaenlast puhata,
segab tema öist positsiooni organiseerimis-
tööd, hoiab teda kinni kogu öö, millal on
võimalus oma vägesid ümber grupeerida
teisal arenevaks operatsiooniks, võimaldab
teostada ajalisel pikka operatsiooni enne

*Öösiine stseen Thiepval'i juures (7. aug. 1916).
Nii olid sageli valgustatud terved rindeosad.*

koidiku saabumist ning võimaldab küllal-
daselt pimedat aega vallutatud seisukohta-
de korraldamiseks ning ka vajaduse korral
sealt lahkumiseks.

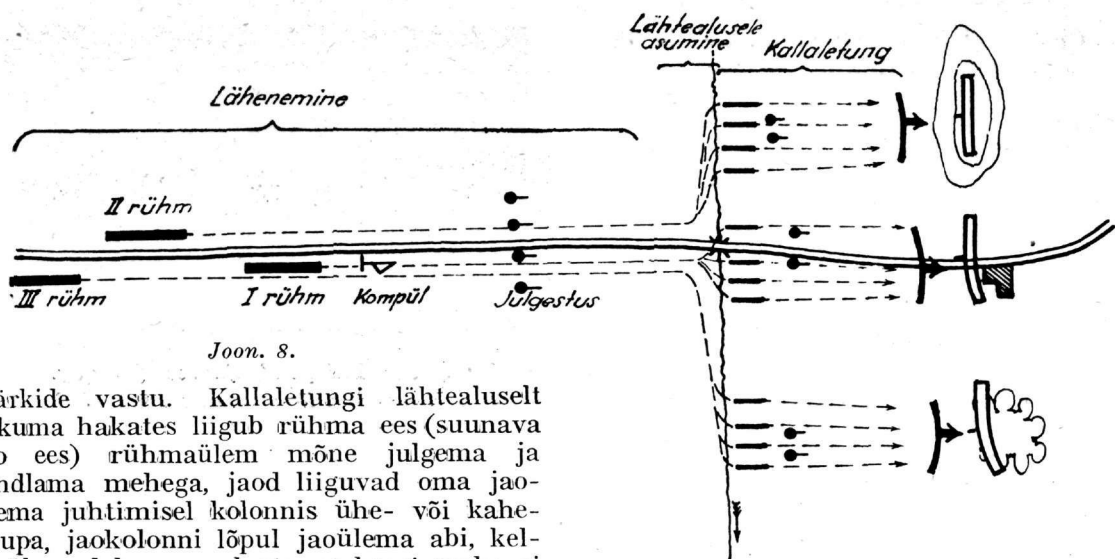
Öö teisel poolel ettevõetud peale-
tung võimaldab öösi algatatud lahingut
koidikul jätkata ning aitab vältida karde-
tavaid öösi vasturünnakuid. Öö teisel
poolel teostatavat pealetungi on soovitatav
ajast reguleerida nii, et koidikul võiks jät-
kuda edu arendamine katkestamata.

— Samuti ei anna meie vastavad ees-
kirjad konkreetseid juhiseid selle kohta,
missuguste jõududega öösi kal-
laletunge ette võetakse. Eeskirjades on
märgitud, et öösi teostatakse vähema ula-
tusega jalaväe-kallaletunge (LE § 365, JE
II § 646). Siin tuleb märkida, et mida
suurem on öösi pealetungiv üksus, seda
raskem on tema juhtimine, seda kergemini
pääsevad mõjule öise tegevuse kahjulikud
mõjud. Öine pealetung teostatakse vähe-
mate jõududega, mille üksikasjaline suu-
rus on sõltuv öise pealetungi igakordsest
eesmärgist.

Öösi pealetungivatele väge-
dele on tähtsad järgmised nõu-
ded:

— Üksuse lahingurivistus tuleb luua
selline, et üksuse juhtimine ja suunapida-
mine oleks kerge. Otstarbekohane on lii-
kuda kitsastes tihedates rivistustes, kolon-
nides, lühendatud distantsidel ja interval-
lidel. Intervallid jäetakse kolonnide vahel
nii suured, kui seda on vaja hargnemiseks
rünnaku momendil.

Kui näiteks kompani suundub öisele
pealetungile, siis lähenedamisel liigub ees
kompanile vajalik julgestus, üksuse peas
liigub kompaniülema, selle järele rühmad.
Kallaletungi lähtealusel (mis varem juba
valmis luuratud ja määratud) kompani
hargneb ja rühmad paiknevad otse oma

Joon. 8.

märkide vastu. Kallaletungi lähtealusest liikuma hakates liigub rühma ees (suunava jao ees) rühmaülem mõne julgema ja kindlama mehega, jaod liiguvad oma jaoülema juhtimisel kolonnis ühe- või kahekaupa, jaokoloni lõpul jaoülema abi, kelle ülesandeks on valvata, et keegi maha ei jää. Rühma ees liiguvad piilurid niisugusel kaugusel, mis võimaldab kindlat sidet rühmaga (joon. 8).

— Tulistamine sünnib ainult käsu järgi. Käsuta tulistamine on keelatud. Üksikud vaenlase luurajad ja julgustuspostid tuleb hävitada kiirelt, kuid vaikselt, tulistamata.

— Öise pealetungi käsk peab igale kallaletungist osavõtjale olema täpsalt tuttav. Iga üksik sõdur peab teadma: märki, suunda, kallaletungi rivistusi, oma jao erilisi ülesandeid, märguandmist rünnakule asumisel, mis teha siis, kui vaenlane avab kallaletungijatele tule, s. o. ootamatuse ebaõnnestamise korral, kogumispunkti asukoha, mis teha siis, kui löök on sattunud märgist mööda, või kui öine kallaletung õnnestus, ja lõpuks oma vägede tundemärgid.

— Vaenlast rünnates on tähtis, et see sünniks öösi vaikselt, hurraa-hüüdetä.

— Vaikuse hoidmine ja kärata liikumine on nõutav kuni vaenlasele lähima kauguseni jõudmiseni. Püssid täagistatakse aegsasti, laetakse ja asetatakse kaitsevinna, tulistamine ei ole lubatud, hüüdmine ja valjusti rääkimine ning suitsetamine ja tule või valgustuse näitamine on keelatud.

*

Öised pealetungid on väga rasked lahingutegevused. Tahtevõimsale juhile, kes otsustanud on vaatamata takistustele öösi peale tungida, on öised lahingud sageli abinõuks, et pääseda edule. Kuid ei aita ainult juhi tahte jõust ega väeosa moraalist või põhjalikust ettevalmistusest, kui ei peeta kinni sõjas kujunenud kolmik-

nõudest, mis igal öisel ettevõttel tuleb silmas pidada: suund, karm juhtimine, ootamatus.

Kaasaja võitlusvahendid on väga võimsad teotsemiseks peamiselt päevastes lahingutingimustes. Ei ole põhjust arvata, et relvtehnika tulevikus ei areneks, ümberpöörduvalt, võib öelda, et tulevikus relvtehnika areneb ja relvade võimsus tõuseb veelgi. Sellega seoses tuleb arvata, et tulevikus päevane sõjategevus veel rohkem muutub raskesti teostatavaks ning sellest sõltuvalt omab öine lahingutegevus ikka rohkem ja rohkem tähtsust. Tuleb arvata, et ei ole enam kaugel aeg, kus teotsetakse põhimõtte järgi, et öösi teostada mitte ainult seda, mis päeval on võimatu, vaid päeval teostada seda, mis öösi võimatu. Öisele sõjategevusele on pööranud suurt tähelepanu suurte riikide sõjaväed. Kuid veel suuremat tähtsust omab see küsimus väikeriikide sõjavägedes, sest öises lahingutegevuses on vägede arvulise suuruse osatähtsus väiksem öisest tegevusest osavõtjate vägede lahinguväärtusest: öö on just arvuliselt nõrgemate, kuid kõrge lahinguväärtusega vägede päralt. Sõjaväe lahinguväärtust määravad mitmed tegurid, selle üheks teguriks on väljaõppe tase. Väljaõppega võib tõsta sõjaväe lahinguväärtust. Mida paremini sõjavägi on väljaõpetatud öiseks sõjategevuseks, seda paremini võib tema täita öises lahingutegevuses oma ülesandeid.

Sõdade kogemused õpetavad väga hoiatavalt, et öiseks tegevuseks väljaõpetamata sõjavägedelt ette võetavad üritused on enamikus juba ette määratud ebaedule. Kes sõjaväljal hakkab õppima seda, mi-

da rahuajal on võimalik omandada, see maksab harilikult selle eest väga raskete ohvritega. Seepärast on nõutav juhtide ja meeskonna väljaõppel õiseks lahingutegevuseks eriline tähelepanu.

Väljaõppel tuleb enne taktikaliste õppuste teostamisele asumist üksustega juba üksikõppusel selgeks õpetada kõik need

üksikud õppealad, mis õisel lahingutegevusel ette tulevad ja mis on erinevad päevast tegevusest, nagu: õine orienteerumine, õine laskmine jne.

Väljaõppe küsimustes õiseks tegevuseks on soovitava kirjandusena kasulik tutvuda kindralleitnant Artur Boltze tööga „Das Nachtgefecht“ 1936. Verlag von E. S. Mittler & Sohn. Berlin.

TAKTIKALINE ÜLESANNE Nr. 1.

Pataljon õisel kallaletungil.

Kaart 1 : 25 000 — Tartu ümbrus.

Sinised tungivad peale põhjast ja kirdest.

Likvideerinud punaste vastupanu Väägvere (Arupealsest 2 km põhjas), Viidike (Arupealsest 2 km kirdes), Arupealne rajoonis, siniste 6. rüg, jätkates pealetungi Tartu üldsuunas II ja III pataljoniga esijärgus (II pat paremal), sattus 30. 07. õhtuks vastase uue vastupanu ette Kõrveküla, Kirbu küla rajoonis.

II/6. rüg esijärgu kompanite katsed välja tungida Mõllatsi as. rajoonis ja kõrg. 86,1 kirdes olevast metsast vastase tugeva tule tõttu ebaõnnestusid. III/6. rüg läks korda pärast Mõllatsi as. metsa vallutamist tungida sisse Kirbu metsa, kuid löödi sealt punaste vastulöögiga tagasi; pataljonil läks korda jääda püsima Mõllatsi as. metsa edela servale.

Rügemendi paremal pealetungiv 16. üpat vallutas Haava as. ja Engavere, kust tema edasiliikumine punaste poolt tõkestati.

Rügemendi osade poolt Väägvere, Arupealne, Viidike rajooni vallutamisel võetud vangid kuulusid 46. rüg koosseisu. Mõllatsi as. vallutamisel vangilangenud punased olid 155. rüg III pataljonist; viimaste seletusel nende pataljon olevat maha laaditud Tartus 30. 07. lõunapaiku, mille järele kohe liikunud rindele; pataljoni ülesandeks olevat hoida oma käes Kõrveküla platoo.

Kell 1920 patül II KP-sse (vt. skeem) ilmus rügül 6. ühes k-grupül VI-ga, ja andis patülile järgmise suulise käsu:

1. Vastane hoiab tugevasti oma käes Kõrveküla platoo, Kirbu metsa rajooni.

2. Brigaad katkestab tänaseks pealetungi.

3. Rügemendi ülesandeks on homme koidikul jätkata pealetungi endises suunas lähema eesmärgiga vallutada Kõrveküla, Kirbu rajoon.

4. Otsustasin: jätkates üldiselt pealetungi homme koidikul, vallutada enne seda pimeduse kattel kõrg. 86,1 ja sellest 600 m kirdes ja kagus olevad künnad.

5. Õise kallaletungi läbiviimise panen II pataljoni peale.

Kallaletungi algus 31. 07. kell ... (lahendada).

Pataljoni kallaletungi katavad tiivadelt 16. üpat ja III/6. rüg ä ühe rk-rühmaga teie nõudmisel.

VI k-gr tulede kohta esitada minule nõudmine kella ... (lahendada).

II/6. rüg käsutusse ilmub täna kell 2000 Mõllatsi metsa põhja nurka 1 mp-rühm.

6. Rügemendi üldine kallaletung algab 31. 07. kell 0330.

Rügement annab löögi oma vasaku tiivaga I ja III pataljoniga esijärgus läbi Kirbu metsa Taidla suunas.

II pataljoni ülesandeks on siis toetada oma tullega III pataljoni Kirbuküla rajooni vallutamisel, olles valmis Kõrveküla lõplikuks puhastamiseks vastasest ja liikumiseks rügemendi teises järgus Kõrveküla, Tartu üldsuunas.

7. Minu KP — Arupealne.

Patül II KP — ... (lahendada).

8. Signaalid: ... (lahendada)

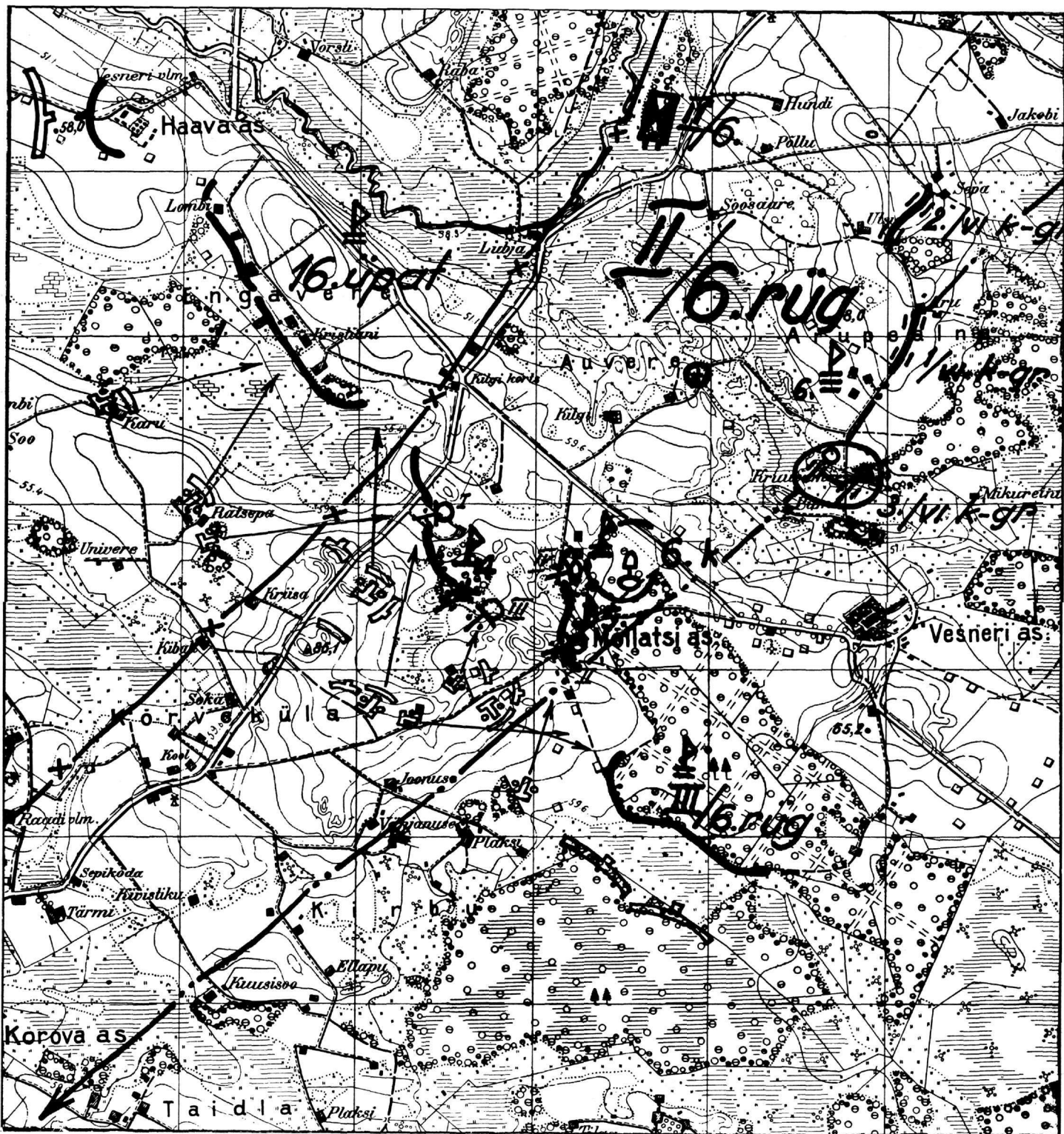
Rügemendi LP alates kella 2000-st Kruusamae rajoonis; SP — Sepa.

Märkmed: 1) Rügül 6. lõpetas käsuandmise kell 1930.

2) Kell 1930 kogu II pataljoni rindel käis intensiivne tulevahetus.

3) Vastase positsioon koosneb üksikutest vastupanupesadest; traattõkkeid pole näha. Kindlakstehtud tulepesad vt. skeem.

4) II/6. rüg osade asetus kell 1930 vt. skeem. I ja II rk-rühm on vastavate kompanide käsutuses; III ja IV rk-rühm ning tt-kahuriterühm (2 47-mm kahurit) — patüli käsutuses. 6. kompani on patüli varus. 6. kompani juures asub II pirühm. Patülil on telefoniside 4. ja 5. kompüli ja rügüli KP-ga. Rügemendi keskjaama kaudu patül II/6. rüg võib saada ühendust üpatüli 16. ja

II/6. rüg osade asetus 30.07. kell 1930.

patül III/6. rüg KP-ga. II/6. rüg otsetoetus on 1/VI k-gr; patarei on liikumas uuele tulepositsioonile (vt. skeem).

5) II/6. rüg allüksustes on kaotusi 5—9%. Meeskond sai sooja toitu 30. 07. hommikul. Laskemoona on allüksustes järel keskmiselt: a) relvade juures: püssidele 0,5 tü, kuulipildujatele — 0,75 tü; b) vooris püssidele 0,25 tü ja kuulipildujatele — 0,5 tü. Rügemendi voor on täis.

6) Mp-rühm — 4 81-mm miinipildujat.

7) Ilmastik: temperatuur päeval +17° C, öösi +9° C, puhub keskmise kiirusega

edela tuul, taevas suuremalt osalt pilves. Päike loojeneb 30. 07. kell 2054 ja tõuseb 31. 07. kell 0400.

8) Kell 1950 saabus patül II KP-sse rüg-stabülilt 30/31. öö peale: a) tunnussõna „Lukk-Lehola“ ja b) eraldustunnus — „valge käeside ümber parema käsivarre“.

Lahendused: 1) Patül II lühike olukorra hinne, 2) otsus ja 3) otsuse elluviimiseks antavad patül II korraldused, palutakse saata „Sõduri“ toimetusse hiljemalt 8. veebruariks s. a. Parema lahendus avaldatakse ning arvatakse vastava reahonorari alla.

Mõtteid suulise lahingukäsu sõnastusest.

Kapt. A. Nõmmik.

Toimetus ei ühine kõigi siintoodud mõtetega, kuid silmas pidades küsimuse tähtsust, avaldab käesoleva kirjutise vaidluse korras, lisades artikli lõppu hr. kolonel J. Siir'i väga asjalikud ja tähelepanu väärivad märkmed küsimuse kohta.

Meie LE § 100 annab käsule järgmise määrangu: „Käsk peab sisaldama seda, mis alluvatel on tarvis teada temale antud ülesannete täitmiseks. Käsk peab olema õigeaegne, täppis, võimalikult lühike ja selge. Ta ei tohi võimaldada mitmesugust arusaamist ülesandest ja tegevusest.“ Käsu sõnastuse suhtes see määrang sisaldab 3 nõuet: täpsus, lühidus ja selgus. Nendele nõuetele lisaks L. E. §§ 182, 198, 282, 306 ja JE II osa määravad lähemalt mitmesuguste lahingukäskude sisu. Võrreldes JE II osa vastavaid §§ selgub, et sisult ei ole olulist vahet rügemendi (§ 538) ja rühma (§ 598) kaitsekäskudel. Kuigi rühmüli käsus on ette nähtud 9 punkti rügüli käsu 16 punkti vastu, on rühmüli käsku kokku surutud vastavalt kõik see, mida sisaldavad rügüli käsu 16 punkti. Ilmekalt nähtub see „Juhi käsiraamatust“, mis tahab olla abiliseks noorematele juhtidele lahingukäsu andmisel.¹⁾

„Juhi käsiraamatu“ näiteist selgub ka, et meil lahingukäskude sõnastuses valitseb ühtlus, vaatamata väeühikute suurele arvu- lisele erinevusele ja erinevale käsuandmise viisile. Rügüli käsk normaalselt antakse kirjalikult, kuna rühmül oma käsu eranditult annab suuliselt. Käskude sõnastamisel on peamine tähelepanu pööratud käsu määrangu esimesele nõudele — täpsusele. Avaldatakse püüdu käsus fikseerida olukorra üksikasjad ja ülesannete andmisel tun- gida kõikehaaravatesse peensustesse. Selle

lagajärjel lahingukäsud on veninud pikaks vaatamata „telegraafi-keele“ kasutamisele.

Lahingukäsu suulisel edasiandmisel tuleb arvestada kaht asjaolu:

— mida tavaline inimene suudab lühidalt, selgelt käsu toonis väljendada ja

— palju suudab tavaline inimene vastu võtta ning meeles pidada kuulamise teel.

Nende küsimuste peale konkreetset vastust anda on äärmiselt raske, kuna inimese vaimuomadused ei ole täpsalt mõõdetavad. Eksperimentaalse pedagoogika psühho-füüsiliste katsete senised tulemused tõestavad, et inimese vaim nii ühel kui teisel alal omab võrdlemisi kitsad piirid ja looduse poolt antud omaduste arendamine sel alal on raskesti teostatav. Inimene võib pähe õppida teatud teksti ja seda korrata, kuid see ei arenda oluliselt tema mälu teise teksti kergemaks omandamiseks. Vaimne töö võrdub füüsilisele tööle ja kulutab võrdselt inimese jõu- tagavara.²⁾

Arenedes kõikehaarava täpsuse (täiuse) suunas meie lahingukäsud on kujunenud niivõrd mahukaiks, et suulisel edasiandmisel harilik inimene neid ei suuda meeles pidada, eriti veel lahingukorras. Jälgides suuliste lahingukäskude andmist nooremate juhtide poolt manöövritel ja taktikalistel õppustel, võib kohata ainult üksikuid juhte, kes suudavad lahingukäsu meil nõutava vormi kohaselt rahuldavalt edasi anda.

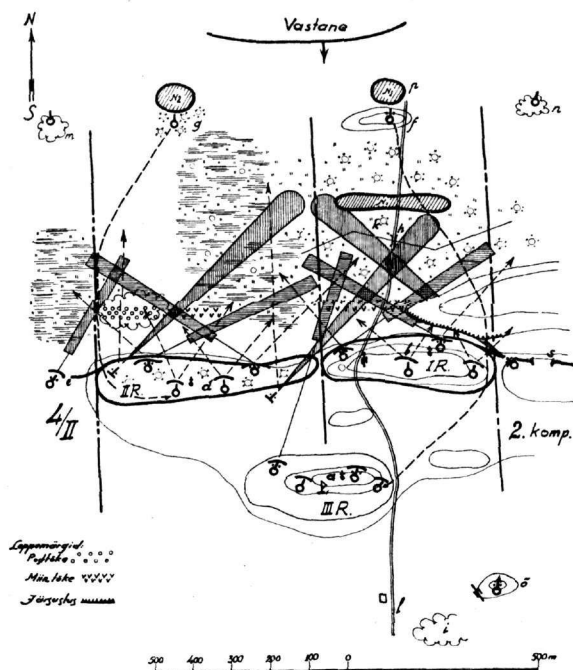
Teisest küljest on kuulda riviohviteride kurtmist, et sõdurid ei taipa neile JE II

¹⁾ „Juhi käsiraamat“ lk. 148—150 ja lk. 167—168.

²⁾ E. Meumann. Vorlesungen zur Einführung in die exp. Pädagogik und ihre psychologischen Grundlagen. III Band. Leipzig 1914 lk. 19 ja järgnevad.

nouete ja „Juhi käsiraamatu“ sõnastuse kohaselt antud käsku. Nad taipavad ülesannet alles siis, kui see on korratud nn. „oma sõnadega“.

Ei tahaks uskuda, et meie juhtkond ei omaks tahet enese võimete edasiarendamiseks käsuandmise tehnika alal ja sõdurkond ei tahaks mõista neile antud lahingukäske. Viga näib peituvat lahingukäsu kõikehaaras vormis. Rõhutatud täpsust on tähele panemata jäetud lahingu eritingimused ja normaalnimese vaimsed omadused. Kui võrd mahukas ning peensustesse tungiv on „Juhi käsiraamatus“ esitatud suuliselt antava lahingukäsu näide, selleks esitan siinjuures rühmüli käsu täielikult väljakirjutatuna, käsu tekstis näidatud viibete kohaselt³⁾ (vt. skeem).

Rühmüli käsk kaitsele asumiseks

kõrg. b. 03. 10. 35 k. 1010.

- Vastane tungib peale põhjast lõunasse. Tema eelosas, milles on märgitud mehaanilisi liiklemisvahendeid, on kindlaks tehtud täna kell 0800 tee 1-p. suunas 20 km. kaugusel siit.
1. kompani ülesandeks on organiseerida kaitseks ja kaitsta löiku, mille piirjooned:
 - paremalt: ja
 - vasakult:

Paremalt asub kaitsele 2. kompani analoogilise ülesandega, vasakul II pataljoni 4. kompani, mille üks kk saab vastutavaks ülesandeks võtta tule alla liitekoht II rühma vasaku tiiva ees.

³⁾ „Juhi käsiraamat“ lk. 167—168; skeem lk. 163.

Ees, tee 1-p suunas teotseb katteosana rügemendi ratturkompani koos sa-rühmaga ja pataljoni luurepatrull. Katteosad taanduvad vastase survele järkjärgult ülesandega läbistada m n joon mitte enne kella 1500 täna.

Lahingupostideks II rühmast üks 1-jagu võsa g rajoonis ja III rühmast üks kk-jagu künka f rajoonis; parempoolne naabri lahingueelpost metstatuka n rajoonis. Lahingueelpostidel vaatluse ja alarmeerimise ülesanne. Vastase pealetungi puhul alarmeerida vastupanupositsioon rea roheliste rakettidega ja taanduda: parempoolsel lahingueelpostil ja vasakpoolsel suunas.

Kompani varus III rühm, kellel organiseerida toetuspunkt kõrg. a rajoonis, toetada kk-tulega esijärgu rühmade tulevõitlust vastupanupositsiooni eelserva ees ja valmistada ette vastulöögid võsa d ja kõrg. b suunas.

3. I rühm — organiseerida püsivaks kaitseks kõrg. b, kus seisma panna vastase pealetung.

Ühe kk vastutav tuleülesanne: (näitab) suunas, kõrvalülesanne: suunas; teise kk vastutav tuleülesanne suunas; kõrval-tuleülesanne: suunas.

Rühma löigu piirid:

- paremalt: ja
- vasakult:

4. Rk-d loovad tulitõkked rühma kaitsele ette järgmiselt:

- kompüli käsutuses oleva rk-rühma üks jagu I ja II rühm vahekohtalt flankeerivalt võsa k lõunaserva ette;
- üks patüli käsutuses olev rk-rühm 2. komp. rajoonist tulitõkke võsa k lõunaserva ette.

— suurtükivägi valmistab ette vastulöögituled võsa g ja kõrg. f põhjaserva ette. Suurtükiväe tõkkelüli võsa k põhjaserva ette.

Kompüli käsutuses olev 37 mm saatesuurtükk kõrg. b läänelängul asub tegevusse vastase soomusmasinate ilmumisel.

Patüli käsutuses olev kerge kahur kõrg. õ rajoonis hävitab vastup. pos. eelservast läbitunginud vastase tanke.

- 1. jaol asuda kõrg. b põhjalängule teest 200 m idapoole. Kk asukoht selle (näitab) künka rajoonis. Kk vastutav tuleülesanne: suunas, kõrvalülesanne suunas.

— 4. jaol asuda kõrg. b läänelängule, kk asukoht selle (näitab) põõsa rajoonis. Kk vastutav tuleülesanne suunas, kõrvaltuleülesanne suunas.

— 2. jaol asuda kaitsele kõrg. b keskele.

— 3. jaol kõrg. b idalängule (näitab maastikul). Laskurjagudel katta oma tulega sektorid:

- 2. jaol — paremalt;
- vasakult;
- 3. jaol — paremalt;
- vasakult;

ja valmistada ette vastulöögid 1. ja 4. jaol rajooni.

6. Jaollematel panna välja vaatluspostid lahinguvälja ja signaalide vaatlemiseks.

7. GVP-rühma paremal tiival. Kompani gaasi alarm — sireeni undamine, rühma gaasialarm plekikola.

8. Kk-de ja laskurite laskepessad valmistada laskmiseks püsti, hiljem nad ühendada jaol

kaevikuiks. Minu käsutusse määratud ½ jagu pioneere ja 3. jagu asuvad kohe tangivastaste tükete valmistamisele, järsustada oru kallas, tõkestada tee vastup. pos. eelserva ees ja valmistada ette silla h purustamine, mis teostada pärast katteosade taandumist.

2. jaol valmistada laskurpesad ka 3. jaole. Igas jaos valmistada tankide vastu 2 pundart käsigranaate.

Täpsuskütid asuvad 2. jao rajooni.

9. Liikumiseks kasutada ainult kättenäidatud varjatud alapid.
10. Pataljoni ÖKP kõrg. 6 rajoonis. Madalalt lendavate vastase lennukite tulistamiseks määr. 1. kk-jao.
11. Kompüli KP kõrg. a, minu KP 1. jao läheduses. Leppemärgid ja tuleülesannete täitmine tulekava kohaselt.
12. Lahinguvalmis olla kell 1400.
13. Kompani LP kõrg. a lõunalängul tee ääres. Haavatute pesa kõrg. a lääneserval. Pataljoni SP metsatuka l juures talus. Toidu väljaandmine erikorraldusel.

On ilmselt selge, et sarnane lahingukäsk ühekordse suulise korraldusena rühmale pole lahinguolukorras üldse mõeldav. Ta on ka palju rohkem kui täppis töökava rühma kaitsele asumise teostamisel üldse.

Käsk koosneb 550 sõnast, millest on kuulutatud rühma ja jagude ülesannete edasiandmiseks 252 sõna ehk 45%, ja informatsiooniks vastase, naabrite, abistavate relvade jne. kohta 298 sõna ehk 55%. Pole mõtet vaevata jaoulemaid ja sõdureid sellise laiaulatusliku „informatsiooniga“, mis võtab oma alla rohkem kui poole käsu pikkusest ja sisaldab andmeid, mis võivad hiljem ebaõigeaks osutada.

Jaoulema käsu näide „Juhi käsiraamatus“ on analoogiline rühmali käsule. Üksikasjalikult väljakirjutatuna tema sisaldab üle 600 sõna.⁴⁾ Selle käsu meelespidamine harilikult sõdurilt pole üldse usutav ja õigustab väidet, et „Juhi käsiraamatus“ toodud näidete kohaselt antud käsku sõdurid lihtsalt ei taipa.

„Juhi käsiraamatus“ toodud näidetes leidub ka rida väga vaieldavaid ja tehniliselt mittetäidetavaid ülesandeid jagudele ja relvadele, nagu vasturünnakud laskurjagudega igas olukorras ja vastup. pos. eelservale asetatud, jalaväes kasutamisel oleva kergekuulipilduja määramine madalalt lendavate vastase lennukite tulistamiseks(!).

„Juhi käsiraamatus toodud näidet tuleb sisuliselt aga lugeda poolikuks, kuna ta piirduv vaid tuletükete loomisega vastupanupositsiooni eelserva ette ja jätab lahendamata küsimuse, kuidas teostada tulevõitlust vastupanupositsioonil. Ta peegeldab veel seda perioodi taktikalises mõtlemises, kus loodeti vastase pealetungitahet murda vastupanupositsiooni eelserva ees hästi or-

ganiseeritud tulesüsteemiga. See vaade ei ole enam paikapidav, sest meie vaevalt suudame luua sellist tuletükete vastupanupositsiooni eelserva ette, mis pidurdab vastase pealetungi. Kaitselahingu raskuspunkt on kandunud tahapoole ja kaitseülesannet ei saa lahendamiseks lugeda ainult tulesüsteemi organiseerimisega vastupanupositsiooni eelserva ees.

Tõsi, „Juhi käsiraamat“ näeb ette lisaks lahingukäsule veel kaitsekava koostamise kõigile väeühikutele kuni jagudeni, viimased kaasa arvatud, kuid see lahendus ei ole eluline. LE § 319 nõuab kaitsekavade koostamist v ä e k o o n d i s t e l e. Selle nõude üldistamine kuni jagudeni on ilmselt liialdus. Ühikuile, kes organiseerivad kaitset vastupanupositsioonil, ei või anda kahte käsku — üks tuletükete loomiseks vastupanupositsiooni eelserva ette (kaitsekäsk) ja teine võitluseks vastupanupositsioonil (kaitsekava). Käsu andmisel nendele ühikutele peab juht omama ettekujutust sellest, kuidas tema kaotab kaitselahingut läbi viia, ja väljendada selle idee käsus vastavate ülesannete andmisega; vastasel korral tekib arusaamatusi kaitse organiseerimisel. Kui kaitsekava koostamisele asutakse pärast alluvate tegevuse ja tulekavade kontrollimist,⁵⁾ siis vastupanupositsiooni organiseerivail ühikuil on kaitsekava saamise momendiks kaitseehitised ja tulekavad valmis. Enamikul juhtudel nende täiendamiseks ei saa kõrgema juhi kaitsekava realiseerida ja sageli tuleb teha suuri muudatusi kaitseehitiste süsteemis ja tulekavas, nagu näitavad vastavate õpuste kogemused. Muudatuste tegemine ei lähe nii libedasti ja seepärast vastupanupositsiooni üldkujuga jääb selliseks, milliseks ta kujunes esialgsel organiseerimisel, kus arvestati ainult tuletükete loomise vajadust vastupanupositsiooni eelserva ette. Vastupanupositsioonil asuvail ühikuil sageli ei ole üldse võimalust (aega jne.) ümber ehitada alles valminud ehitisi ja muuta tulekava.

Näitena toodud lahingukäsu sõnastuses leidub palju peensusi ja informatsiooni, mis kaugeltki ei ole oluline rühmal teada kaitsepositsiooni organiseerimisel ja seejuures sageli on ekslikud kui kiiresti muutuvad. Nende arvel tuleks lahingukäske tunduvalt lühendada, kuni käsk omab sellise pikkuse, mis suuliselt on kergesti edasiantav ning kergesti vastuvõetav kuulamise teel. Näiteks, ühiku kasuks teotsevate automaatrelvade ja suurtükiväe tulede täppis loetelu on kindlasti enneaegne, sest käsuandmise mo-

⁴⁾ „Juhi käsiraamat lk. 169—170.

⁵⁾ „Juhi käsiraamat“ lk. 166 ja 168.

mendiks ei ole tulekava kaugeltki veel välja kujunenud (JE II § 446). Nende relvade tuleülesannetega tuleks tutvustada rühma alles siis, kui tulekava on võtnud kindlama kuju.

Kaitsekäskudes tuleks loobuda ka automaatrelvade ja tt- ja saaterelvade täpsete laskekohtade määramisest, sest kaitselahingu kestel need relvad ei või jääda kättenäidatud laskekohale, vaid peavad neid tihti vahetama, kui nad ei taha hävida vastase tapvaist tulelöökidest. Tagavara-pesi relvadele ei tule organiseerida üksi kõrvaltuleülesanneteks, nagu näeb ette „Juhi käsiraamat“⁶⁾, vaid esijärjekorras neist peab olema võimalik täita relva vastutavat tuleülesannet. Üldse tuleks loobuda laskekohtade jaotamisest pea- ja tagavara-laskekohtadeks, sest olenevalt vaenlase tulest on raske ennustada, millisel laskekohalt relv oma vastutavat tuleülesannet täidab. Relv normaalselt peaks asuma tuleülesande ootel laskekohtadest veidi tagapool või kõrval; vastavate märkide ilmutisel asuma kiiresti sellele laskekohale, mis ülesande täitmist kõige paremini võimaldab ning on vaba vastase tulest; kiirete, tapvate tulelöökidega hävitama märgi ja otsekohe eemalduma, sest tõenäoliselt mõne sekundi pärast vastane koondab sellele laskekohale oma saaterelvade tule. Vastutava tuleülesande täitmiseks igal relval peaks olema vähemalt 2 laskekohta. Igal juhul tuleks loobuda käsus sõnastusest, mis naelutab tema teatava punkti külge nagu: „1. jao ülesanne — asetada kk siia (näitab maastikul) selle künka lüngule...“⁷⁾

Käsust tuleks jätta välja kõik, mis sõjaväelastele peaks olema iseenesest selge. Nii tuleb lugeda täiesti üleliigseks näitena toodud rühmüli käsus punkt 6: „Jaoülematel panna välja vaatluspostid lahinguvälja ja signaalide vaatlemiseks...“

Ka oma tahet tuleks lahingukäsus rohkem rõhutada. Oma ülesanne ja tegevuse eesmärk tuleks tõsta esikohale võrreldes teadetega vastase kohta ja väljendada käsu esimestes punktides. Suulise käsu andmisel sellel on veel eriline tähtsus, sest käsu saajad omavad käsusaamise algul suuremat tähelepanelikkust kui hiljem, millal nende mälu koormatud juba mitmesuguste andmetega vaenlase, naabrite, eelteotsevate osade jne. kohta.

Toodud põhimõtete kohaselt sõnastatuna „Juhi käsiraamatus“ näitena toodud rühmaülema käsk kaitsele asumiseks, ettekavatse-

tud kaitse organiseerimiseks, võiks omandada järgmise sõnastuse.

1. Meie organiseerime kaitse joonel e (t) s⁸⁾ eesmärgiga hävitada (tõkestada) põhjast pealetungivat vastast.
2. Rühm peab sulgema fh 1 suuna ja kaitsema kõrg. b.
Rühma löigu piirid:
— paremalt:;
— vasakult:;
Vasakul asub kaitsele meie komp. II rühm, ja paremal 2. kompani; III rühm kõrgustikul a.
Meie rühma toetavad 1,5 rk rühma, tt-kahur ja suurtükivägi.
3. Rühm asub kahte järku kk-jaod malekorras vasakul ees:
Vastupanupesad ja ülesanded jagudele:
— 1. jagu kõrg. b põhjalängul, teest umbes 200 m idapool (näitan maastikul); tõkestada vastase edasitung k võsast ja kõrg. õ suunas.
— 4. jagu kõrg. b läänelängul (näitan maastikul); tõkestada vastase edasitung teest läänepool ja kõrg. a suunas.
— 2. jagu kõrg. b harjale; kaitsta kk-jagusid rindelt ja tõkestada edasitung kõrg. õ suunas.
— 3. jagu kõrg. b idalängul; kaitsta 1. kk-jagu rindelt; tuleside 2. kompaniga ja tõkestada edasitung kõrg. õ suunas; varu-vastupanupesa kõrg. a 250 m põhjapool asuvale künkale, sissemurru puhuks vasakul, kus tõkestada edasitungi lõuna suunas.
Rühma varupositsioon künkal, mis kõrg. a 300 m idapool.
4. Laskepesad püsti laskmiseks.
Pioneri pooljao ülema käsutusse määrata 2. ja 3. jaost 4 5 meest tangivastase tõkke kaevamiseks rühma parempoolse löigu ette.
5. Julgestuspositsioon joonel m n. f rajooni lahinguelpostiks III rühmast üks kk-jagu; taandumistee (näitan maastikul). Alarmisignaal: tuleavamine⁹⁾.
6. Vastase eelosad, kelle koosseisus on märgatud mehaanilisi liikumisvahendeid, on kindlaks tehtud täna hommikul 1-p teel, siit umbes 20 km. Katteosana selle tee suunas teotseb rügemendi ratturkompani koos sa-rühmaga.
7. Minu KP kõrg. b. Side kood nr. 2 järgi. Sanitarid 2. jao rajoonis.
8. Lahinguvalmis olla kell 1400.

Käsu üldpikkus 255 sõna ehk $\frac{2}{5}$ „Juhi käsiraamatus“ toodud käsu pikkusest, kusjuures sisaldab ka ülesanded jagudele võitluseks vastupanupositsioonil.

Käsu sõnastusest langeb 82% (198 sõna) rühma ja jagude ülesandeile, ja 18% (47 sõna) informatsioonile vaenlase ja naabrite tegevuse kohta.

⁸⁾ Klambrites toodud punkt t tähistab kaitsejoont rühma kaitsele, mis pärast ei ole vajadust enam eriti määrata vastupanupositsiooni eel-serva.

⁹⁾ 5. punkt käesolevas käsus omab inform. iseloomu. Kui lahinguelpost tuleb välja panna esijärgu rühmast, siis tuleks ülesanne anda 3. punktis.

⁶⁾ „Juhi käsiraamat“ lk. 170 viim. lõik.

⁷⁾ „Juhi käsiraamat“ lk. 169 viim. lõik.

Võrreldes „Juhi käsiraamatus“ toodud rühmüli kaitsekäsu sõnastusega on käesolevas näites vähenenud 6-kordselt informatsiooni osa ja 2-kordselt ülesannete osa. Informatsiooni osa kokkütõmbamine on teostunud enamikus rühma kasuks teotsevate relvade ülesannete kirjeldamise arvel.

Et rühma kasuks teotsevate relvade tuleülesandeid pole otstarbekas esialgses lahingukäsus üldse anda, seda mainisin juba eespool. Maastiku luurel koostatud tulekava on esialgne ja nõuab teatavat aega, kuni ta enamvähem kindlakujuliseks muutub.¹⁰⁾ Esialgsed tulekavad tuleb koostada vastavate ülemate poolt pärast kaitsekäsu andmist, maastikuluure ja alluvatele antud tuleülesannete alusel. Sellele peaks kohe järgnema pataljoni tulekava kontroll patüli või tema asetäitja poolt. Selle kontrolli juures tuleb selgitada tuletõkete tõhusust vastavate ülemate juuresolekul (kompül, rühmül) ja määrata relvade tuleülesandeid lõplikult kindlaks. Ülesanded tuleb kanda kohapeal vastavasse tuleplaanidesse. Rühmül oma tuleplaani alusel tutvustab jaoülemaid ja vajalikul määral ka sõdureid rühma kasuks teotsevate relvade tuleülesannetega ja vajaduse korral annab täiendavaid tuleülesandeid rühma koosseisu kuuluvatele relvadele.

Kärust on välja jäänud signaalid ja leppemärgid. Ei ole mõeldav, et signaale ja leppemärke alaliselt muudetakse ja igaks lahingülesandeks määratakse uued. Esiteks paisutab see tunduvalt lahingukäske ja teiseks ei suuda sõdurid ega juhid meeles pidada alaliselt muutuvaid signaale ja leppemärke. Kui tahame sidepidamisel tõhusalt kasutada signaale ja leppemärke, siis tuleb selleks koostada vastavad koodid, mille käsitamiseks tuleb välja drillida sidevaatlejad. Sama on maksev kompüli ja naabrite KP, LP ja HP kohta. Nende asukohad ei ole veel täpsalt välja kujunenud esialgse lahingukäsu andmise momendiks.

Kohtamislahingus, kus sündmuste areng on äärmiselt kiire, lahingukäsk peab omama käskluse kuju. Eespool kirjeldatud rühmüli käsk kaitsele asumiseks võiks kõlada järgmiselt:

„Rühm kaitseb f h l suunda, kk-jaod malekorrast vasakul ees, vahed 200, kaugus 150 m. 1. jao asukoht selle künka rajoonis (näitab maastikul). Jagudeks marss-marss!“

Jalaväe lahinguline väljaõpe peab tagama ka selle käskluse alusel kaitsele asunud jagude vahel vastastikust tuletõetust, sidet rühmüliga, naabritega ning jagude kokkütõlastatud võitlust vastupanupositsioonil.

¹⁰⁾ JE II osa § 446.

Kokku võttes, lahingukäsu suulisel andmisel tuleb arvestada tavalise inimese võimeid lahingukäsu sõnastamisel ja vastuvõtmisel. Need võimed on piiratud, eriti viimasel alal ja seepärast lahingukäsk tuleb suruda võimalikult kokku ja tema tähtsamad punktid — oma ja alluvate ühikute ülesanded — tõsta esikohale.

Käsu venitamine pikaks täpsuse saavutamise eesmärgil ei ole otstarbekas. Kui juba manöövriolukorras nende käskude edasiandmine ja vastuvõtmine jätab soovida, siis lahinguolukorras on see kindlasti veel halvem. Pole mõtet rahuajal õppida seda, mis sõjaajal otstarbekaks ei osutu.

Teiseks tuleks käsuandmisel arvestada tulirelvade arengut. Eriti nende suurt täpsust ja mõju. Tuleb loobuda relvade ja jagude sidumisest ühe teatava laskekoha külge. Hävimisest hoidumiseks relvad ja jaod, isegi rühmad vastupanupositsioonil peavad muutuma liikuvaiks. Seda tuleb eriti silmas pidada tuleülesannete andmisel ja kaitsehitiste organiseerimisel.

*

Järeilmärkeid küsimuse konkreetseks lahendamiseks.

Ülaltoodud artikli käsikirja kohta soovis autor kuulda minu arvamust.

Tunnustades artiklis käsitatava küsimuse aktuaalset tähtsust, avaldan oma arvamust, mitte artikli arvustamiseks, vaid kõnealoleva küsimuse selgitamise ja konkreetse lahendusvõimaluse üldseisukohalt.

On ju õige, et „Juhi käsiraamatus“ vastavate eeskirjade alusel soovitatud lahingukäskude vormid on tervikkäskudena lahinguolukorras kohmakad ja raskepärased, eriti aga jao, rühma, kompani ja sageli ka pataljoni juhtimisel.

Artiklis esitatud pikale lahingukäsu näitele (vormile) tuleb eeskätt vaadata kui vastava juhi teoreetiliseks väljaõppeks vajalikele võimalikult tervet tegevus-luustikku ettenägevalt haaravale tüübilisele lahingutöö-kavale.

Kiiresti muutuvas lahinguolukorras, eriti jao ja rühma juhtimisel, pole üldse mõeldav selliste pikkade tervikuliste lahingukäskude andmine. Ettevalmistused lahinguks ja lahing ise on teatavat aega nõudev (sageli väga pikaldaselt arenev) töö, kusjuures aga olukord võib järjest muutuda ja olla täis ülalatusi, mis tingib lahingutöö juhtimist üksikute lühidate korraldustega.

Vastavalt olukorra muudatustele korralduste tegemisel lahingus on üheks tähtsamaks edu teguriks juhi oskus: kiiresti rea-

geerida olukorra muudatustele (nähetele), **otsustada mis teha** ja sama kiiresti (peagu üheaegselt) olukorra hinnanguga ja otsustamisega, väljendada see „mis teha“ lühikeses kuid selges, täitjaile arusaadavas, n. n. komandokeelelises **käsklus-korralduses**. Seda „keelt“ peavad õppima vastavatel harjutustel (töö juures) nii juhid kui ka reamehed.

Seega tuleb väikeste üksuste lahing-tööd juhtida järk-järgult antavate, olukorra muudatustele vastavate, lühidate, kuid selgete käskluskorraldustega.

Üks asi on teada ja tunda lahingitööd ja osata rahulikult koostada pikki käske, hoopis teine, mitte vähem tähtsam ja sugugi mitte kergemini omandatav asi (oskus) on **osata suusõnal käselda**; see on: peagu momentaanselt reageerides olukorrale, anda lühike otstarbekas käsklus (korraldus). See käsklus peab olema sõnastatud käsutäitjaile tuntud komando-keeles, muidu vajaduse korral ei mõisteta n. ö. „poolest sõnast“. Isegi juhi käe-viipest peavad käsutäitjad lahingus suutma välja lugeda pikka, olukorrale vastavat käsku.

Oskus käselda komando-keeles, (s.o. signaalid ja leppemärgid) ja selle keele mõistmine on juhi ja tema käsualuste koostööoskus, *mida saab omandada ainult* vastavate harjutustega. (Kõnedistsipliin kõikidel korraldustel ja käskluste drill skeemidel, liivakastidel, eriti aga maastikul). See on aega ja vaeva nõudev, pidevalt süstemaatiline õppetöö, mille organiseerimiseks ja teostamiseks (kontrollimine s. a.) eeskätt juhid ise peavad omama vajalikku oskust.

Pikkade lahingukäsu vormide päheõppimine (sageli veel õige lodevalt) tähendaks õigelt teelt kõrvale kaldumist, nagu seda pahatihti võib märgata.

Õpetada nooremaid juhte õieti käsklema, on ülesanne, mis peab kuuluma väeüksuste (ka asutiste) igapäevasesse töökavasse, peamiselt ülemuse kontrolli ja puudusi kõrvaldavate iseseisvate õppeülesannete korras. Just käsklemiseoskus, seoses distsipliini, kohusetunde ja sõjalise viisakuse avaldustega, jätab meil sageli väga palju soovida; see on ühtlasi üheks peateguriks igasuguste teenistusalaalaste väärnämete tekkimisel.

Siin on tõesti vaja parandust. Seda on võimalik saavutada ainult tööga, s. o. pidevalt järjekindlate drillipäraste harjutustega, järgmiste põhinõuete kohaselt:

- omandada (kätte harjutada) vastavate rivi- ja laskeeeskirjade järgegi **käsklus-korralduste automaatse**

kasutamise (olukorrale kiirreageerimise oskus;

- kõikidel teenistusalaalistel kõnelustel, eriti aga korralduste tegemisel, **pidada ise ja nõuda ka alluvatelt kindlat kõne distsipliini**; enne mõelda, siis ütelda ja sõnastada käsud ning korraldused loogilis-selgesti, kuid lühidalt; siinjuures peab aga silmas pidama veel ühe põhinõudelise eelduse vajadust: **käsuandja ise peab selgesti teadma, mida ta tahab ja omama õiget ettekujutust, kuidas seda, mida ta tahab, tuleks täita**;
- noorele, reamehele ja noorematele juhtidele drillipäraselt õpetatava „lahing-käsitöö“ harjutustel loobuda suuremate üksuste juhtide taktikalise väljaõppe meetodite kasutamisest (pikad üldolukorrad ühes nende hinnanguga, tervet tegevust ettenägevalt haaravad tervik-käsud, igasugused pikad seletused, arutlused jne. **Vähem sõnu, rohkem tööd!**

Kui neid nõudeid täidetakse, laheneb väiksemate üksuste otstarbekate lahingkäskude (korralduste) probleem iseenesest. Ühtlasi aga vastavad juhid hakkavad teotsema ka algatus-võimelisemalt, julgemalt, s. o. aktiivsemalt. Tundes oma „lahingitööd“ ja osates vastavaid käsklusi, mille järele teotsema on harjunud ka alluvad, ei hakata kõhklevalt „mõtteid mõlgutama“ olukorra iidamast-aadamast ning pikkadest tervik-käskudest. Algatusvõimsalt aktiivne teotsemine jaoga, rühmaga jne. omab meil aga äärmiselt suurt tähtsust.

Väikeste üksuste (jagu, rühm, kompani) „lahing-käsitöö“ (käsklus-korralduste oskus eriti rõhutatud) õppimistel soovitaksin kasutada, peale meie oma eeskirjade ja käsiraamatute välismaisest sõjakirjandusest eeskätt järgmisi käsiraamatuid :

- Das Kommandobuch, von Carl Siwinna Band 1 und Band 2; Marss-Verlag, Berlin, 1937.
- Der Feuerkampf der Schützenkompanie; „Offene Worte“ — Berlin, 1937.
- Basic Military Training Textbook; The National Service Publishing Co., Washington, D. C.;
- Kivääri ja Pikakiväärirühma taistelussa, P. Huhtala, VSOY — Helsinki.
- Novõje meetodõ boja japonskoi pehotõ. Voenisdat — 1937.

Meie oma eeskirjades ja ülalloetletud raamatutes leidub juhiste ja näidetena otse ülikülluses kõike seda, mis väikeste üksuste ja nende juhtide väljaõppe õigeks suundamiseks ja teostamiseks vaja teada ning osa-

ta. Tarvis ainult tahta ja asuda õiges suunas otstarbekalt korrastatud, süstemaatilisel püsivale õppetööle.

J. Siir,
kolonel.

Veel suurtüki- ja lennuväe koostööharjutuste organiseerimisest ja teostamisest.

Major H. Jaanson.

Pealkirjas nimetatud teemal „Sõduri“ veergudel tekkinud mõttevahetuse puhul lubatagu minule veel kord sõna võtta kpt. A. Nõmm'e poolt samas asjas avaldatud täiendavate artiklite kohta („Sõdur“ nr. 33/34 ja 35 — 1937. a.).

Lp. autori vastuväidetest jääb mulje, et tema minu arvustavas artiklis („Sõdur“ nr. 21/22 — 1937. a.) ülesseatud küsimustele rahuldavat vastust ei anna; kordan seetõttu siinkohas nendest peamised, milliste rahuldavat selgitamist otsin asjatult kpt. Nõmm'e vastuses minule.

1. Milline peab olema märkide kättejuhatamise ja tulekorrekterimise meetod juhul, kui puuduvad head suuremõdulised (1:20 000—1:25 000) grafeeritud kaardid, samuti juhul, kui aeg ja olukord ei võimalda suurtükiväelastele kasutada õhufotolt saadavaid andmeid?

Selle küsimuse lahendus omab olulist tähtsust meie kaardrite väljaõpetamisel. Näit. kuidas peab lendurvaatleja suurtükiväele üle andma asukohad ja korrekterima tuld vastase liikuvate moto-mehosade ja varude suhtes, millede kohta kpt. Nõmm ütleb (lk. 827), et neid „on vaja võtta suurtükiväele alla otsekohe pärast nende avastamist“?

Nimetatud küsimusele võib lp. autori viimastes artiklites leida vaid uduseid viise selge vastuse asemel: „... kui pole võimalik teha eellaskmist, siis pole üldse mõtet (minu sõr.) hakata tulistama lendurvaatleja silma järgi määratud vastase patareid“ ja „... välisriikide suurtükiväelased tulistavad lendurvaatleja silma järgi määratud märke ainult siis, kui lendurvaatlejal on võimalik juhtida või korrekterida (minu sõr.) tuld selle märgi pihta. Samuti peab toimetama ka meie suurtükivägi“.

On see ainus võimalik vastus minu poolt seatud küsimusele? Jaataval korral hakkame vastavalt ka talitama tulevikus igakord, kui lendurvaatlejal pole võimalik suurtükiväele kiirelt kätte juhatada märke (mitte ainult vastase patareid!) täpsaid koordinaate. Lp. autori isegi suure optimisismi juures peaks ta uskuma, et seesuguseid juhtumeid saab meil olema õige palju; samapalju, võib-olla rohkemgi, saab olema juhtumeid, kus suurtükiväelastel pole võimalik saada vajalikke õhufotosid, — ei kiire korras ega üldse mitte (ärgem unustagem meie kliimat!)

Minule tundub siiski, et peaks olukord nõudma suurtükiväelt ülesande täitmist õhuvaatluse abil, siis ei saa sellele reageerida, öeldes lihtsalt, et „pole üldse mõtet hakatagi...“ jne., vaid tuleb just siin otsida meetodeid, mis vastaksid antud olukorrale, neid meetodeid katsetada ja positiivseid tulemusi süvendada. Nii selgub veel kord vajadus esiteks analüüsida koostöö võimalusi ja olukordi ja alles selle järele pakkuda koostöö teostamiseviise; mitte vastupidi, — otsida välja esmalt üks või teine üksik meetod, jättes selgitamata, kas ja millal saab teda üldse rakendada ellu.

Lp. autor läheb välja, nagu selgub tema vastusest, ainult ühest eeldusest, — et meil on käepärast täpsad, suuremõdulised grafeeritud kaardid; et meie lennu- ja suurtükiväelased on varustatud nende moodsate kaamerate, kassettide, langevarjude ja välilaboratooriumidega, millest tema kõneleb oma vastuse 7. peatükis; lõpuks, et olukord võimaldab igal ajal õhust pildistamist. Selle eelduse juures võib kõik tema poolt öeldud olla väga õige, tarvilik ja võimalik.

Kahjuks ei saa meie aga kohe omaks võtta ühes või teises riigis moodsate riistadega tehtud katsete tippsaavutusi, kuna lp. autori enese arvamisest „meie ressursid ei

võimalda meil igal alal isiklikult teha laiaulatuslikke ja kulukaid katseid“. Peame seega veel ära ootama standartiseeritud aparaatide ja käsitamismeetodite väljakujunemist. On meil need aparaadid käes, siis tuleb veel katsetada, kuidas nad sobivad meie lennukitele, kuidas töötavad talvel, vihmaga jne.

Tahtmata kerkib aga esile ikka sama küsimus, — mis teha siis, kui neid soovitud standartaparaate niipea ei anta? Kas siis tööpooldest pole üldse „mingit mõtet“ teha pingutusi koostöö organiseerimise ja teostamise aladel?

2. Millised on motiivid, mis annavad lp. kapten Nõmm'ele õigust nõuda, et lendurvaatlejad peavad tingimata (minu sõr.) pildistama iga lõhkemiste grupeerumist nii rahuaegseil laskmistel, kui ka sõja korral (lk. 512)?

Vastuse sellele küsimusele tahab lp. autor anda oma teise artikli ptk. 6-as. Siit loeme, et lõhkemisi on vaja pildistada kõigepealt selleks, et „pärast koostööharjutuse lõppu kontrollida märgi asukoha määramise täpsust ka õhufoto abil“. Edasi selgub, et see lõhkemiste pildistamine on lahingus vajalik tulekontrolli juures, kui lendurvaatleja annab patareile vaid ühe korrekturei. Lp. autor ütleb (lk. 850): „Seejuures lennukil pole vaja kaua õhus viibida, sest ühe lennu ajal ta teeb märgi luure ning õhufoto ja teise lühikese kestusega lennu ajal tulekontrolli“. Sellele järgneks patareilt turmlaskmise 1. tulelööki lendurvaatleja korrekturei kohaselt, kuna järgmised tulelöögid tuleksid juba lennuki abita, õhufotost hangitud andmete alusel.

Kõigepealt, ei ole õige kpt. Nõmm'e arvamus, nagu oleksin mina tahtnud väita, et „lõhkemiste grupeerimist pole üldse võimalik pildistada“ (lk. 850). Meie lendurvaatlejad on seesuguse pildistamisega küllalt tegemist teinud ja jõudnud veendumusele, et senini on suurtükiväelased neid ülesvõtteid vähe vajanud.

On lendurvaatleja loõõtäpsust õppustel vaja kontrollida, siis võib ju üksikutel juhtudel lõhengute pildistamine kõne alla tulla ja teatavat huvi pakkuda. Kuid on selge, et selle motiivi esiletoomine kpt. Nõmm'e poolt ei saa kuidagi olla rahuldavaks vastuseks minu poolt seatud küsimusele.

Pildistamise vajadus tulekontrollil omab juba tõsisemat iseloomu; kuid seejuures selgub, et see juhus nõuab samade moodsate vahendite ja meetodite standartiseerimist,

millest oli kõnet minu 1. küsimuse all. Seetõttu seal toodud minu vastuväited jäävad ka siinkohal täiel määral maksuma.

Mis puutub tulekontrolli teostamisse endasse, siis tuleb tähelepanu juhtida veel sellele, et nimetatud koostöö viis loetakse otstarbekohasemaks mitte ainult seetõttu, et ta üksiku ülesandena võttes on lendurvaatlejale lihtsam ja kiirem, vaid väga mõõduandvalt veel seetõttu, et see viis võimaldab lühema aja jooksul ära kasutada ühe lennuki abi mitmele (kuni 8—12!) patareile. Viimased vajavad hädasti õhuvaatlust, aga lennukeid vajalisel arvul pole võtta. Häkkame nüüd nõudma, et lendurvaatleja iga korrekturei järgi peaks kulutama veel 7 min. lendu lõhengutest tehtud ülesvõtte ilmutamiseks, kinnitamiseks ja kuivatamiseks ning pärast seda negatiivi allapildumiseks patareile veel mõned minutid, siis 8-as, 10-es patarei ootab oma koostöö järjekorda niikaua, et ta arvatavasti seda enam ei vajagi.

Tuleb veel märkida, et lõhengute pildistamise nõue ei ole kokkukõlas kpt. Nõmm'e poolt tema artikli ptk. 2 all soovitatud koostöö meetodiga, kus ta soovitab mitte lennata vastase territooriumile, vaid vaadelda oma vägede seisukohalt! Kas laskedistantsidel 6—10 km saab seda meetodit ka tarvitada ja kas mõtleb lp. autor lõhenguid pildistada ka siin oma vägede seisukohalt?

Välisriikides üksikutel katsetel saavutatud rekordtulemused õhufotograafia alal tuleb võtta ettevaatlikult ja tuleb täies teadvuses olla neis raskustes, millised ette tulevad seesuguste saavutuste elluviimisel meie oludes. Seetõttu on ka täiesti eba reaalne kpt. Nõmm'e nõudmine, et lendurvaatlejad peaksid „tingimata“ pildistama igat lõhengute grupeerimist.

3. Milliste andmetega opereerib kpt. Nõmm, kui ta tähendab, et lendurvaatleja peab suutma avastada moondunud patareid 2500 m kõrguselt, ilma et selleks vaja oleks demaskeerivaid tunnuseid (lk. 512)?

Sellele küsimusele lp. autor ei anna üldse vastust. Ei saagi anda, sest kui lendurvaatleja avastas patarei, siis pidi viimasel ikkagi demaskeerivaid tunnuseid olema. Lp. autori tähendus oma vastuses (lk. 851), et „lendurvaatleja võib normaalselt leida vaikiva patarei tulepositsiooni kuni 2000 m“, ei ütle iseenesest midagi, kuna ei selgu, kas siin on mõeldud moondamata või moondatud patareid.

Arvab lp. autor, et lendurvaatleja silmateravuse tõstmiseks võib kasutada erilisi

binokleid, prillpikksilmi jne., siis tuleb ka nende aparaatide väljakujunemist alles ära oodata, kuigi nendega teatavat tüüpi lennukitel ehk on katseid välismaal tehtud.

Need on kolm peamist küsimust, mis kutsusid minus esile teatud vastuväiteid lp. kpt. Nõmmele. Kpt. Nõmm esitab meie lendurvaatlejatele äärmiselt raskeid nõudmisi, ilma et nende põhjenduseks oleks toodud motiive. Kõige muuga, millest kpt. Nõmm kõneleb oma artiklites, võib üldiselt nõus olla.

4. Peale eestoodu lubatagu minule siiski ühenduses kpt. Nõmme vastusega tuua esile ka järgmisi faktilisi õiendusi.

a) Minu artikli pika sissejuhatuse eesmärgiks oli soov selgitada meie lennuväe kasutamise tegelikke võimalusi suurtükiväe huvides, väljudes materjalosa kokkuhoiu põhimõttest, et sellest olenevalt saada mõningaidki aluseid ühe või teise koostöömeetodi hindamiseks. Teiselt poolt oli minul soov hoiatada lp. autorit tema liialdatud lootustes lennukite kaasabile üldse ja eriti sel kujul, nagu tema seda omas kirjutises nõuab.

b) Lp. autor, tsiteerides minu arvustust, tähendab (lk. 827) nagu mina oleksin arvamisel, et meie oludes lennukeid tuleks esmajärjekorras kasutada ka säärase ülesannete täitmiseks, milliseid maapealsete vahenditega on võimalik sageli sooritada lihtsamalt ja hõlpsamalt. See polevat, kpt. Nõmme arvates, õige; — vastupidi, tema arvamisel „nende ülesannete täitmiseks meie oludes tuleks lennukeid määrata viimases (minu sõr.) järjekorras ja siis, kui meil on küllalt lennukeid ja kui kõik teised vahendid lakkavad töötamast“. Sellest järeldab lp. autor, et oleks palju otstarbekam lennukeid määrata just koostööks suurtükiväega.

Kõigepealt pole kpt. Nõmm nähtavasti tähele pannud, et mina oma artiklis selgesti ütlesin (lk. 528), et väeosale juurdeantud lennukeid tuleb kasutada „ainult siis, kui antud ülesannet ei ole võimalik täita maapealse luure ja vaatlusvahendite kaasabil“. Pole kahtlust, et ka seesuguseid ülesandeid tulevikusõjas on õige palju, — eriti luureandmete muretsemise alal, mida kpt. Nõmm ülesannete loetelu tsitseerimisel jätab sõrendamata. Juba see ülesanne üksinda on küllalt suur. Välismaa kirjanduses võib leida suurtükiväe autoriteetide arvamusel, et tugeva lennuväe toetuseta pole tulevikusõjas ei edukas pealetung ega kaitsese üldse võimalik üheski lahingufaasis; nõutakse, et suurtükiväe juhtide alluvuses

peavad pidevalt asuma eriliselt koostööks määratud lennukid, eriliselt väljaõpetatud lendurvaatlejatega jne. (vt. näiteks, M.-Wochenblatt nr. 10 ja nr. 11 — 1937. a.). Ka lp. autor asub arvamusel, et suurtükiväe mõningate ülesannete lahendus, nagu vastase patareide vaikumapanek, on tulevikus võimatu lennukite, vaatluspallide ja autožiirode abita (lk. 827).

On see otsus nii kategooriline, siis peaks vastav nõue selget väljendust leidma ka meie lahingueeskirjas. Loota, et vastav juht seda iga lahingu eel ise teeb, on kahtlane. Ta jätab oma vahesed lennukid töötama ikkagi oma staabi huvides juba seetõttu, et „80% vastasest asub või teotseb maapealsetest vaatluspunktidest nähtamatu alades“, nagu seda ütleb lp. autor ise.

Lp. autor peab „täiel määralt“ ebaõigeks (lk. 827) minu arvamusel, et vastase patareide vaikumapanemisel ja tema tagalas avastatud varude hävitamisel meie suurtükitule korrekterimine võib sündida õhuvaatluse kõrval ka ettepoole nihutatud maapealsetest VP-dest. Selle ülesande lahendus, kpt. Nõmme arvates, on suurtükiväel võimalik tulevikus vaid lennukite, vaatluspallide ja autožiirode kaasabil. Mina ei pea ennast suurtükiasjanduse tundjaks, et sellele vastu vaielda, kuid ma kujutan ette selgesti ülesannete rohkust ja raskust, mis seejuures peab tulevikus enda peale võtma meie lennuvägi, kui vastase näit. kerge-suurtükiväe tule vaikumapanekuks ei saa meie otsetoetuse- ja käsutus-suurtükivägi lennuväe kaasabita midagi ära teha.

Tuleb sellest kõigest järeldada, et lennukite puudusel võib meie suurtükivägi oma ülesande jätta täitmata? Lp. autor ütleb, et alates Vene-Jaapani sõjast kõik patareid varjavad endid. Kuid samal ajal loeme Vabadussõja ajaloost sageli vastase patareide vaikumapanekust. Lennukeid aga meil siis teatavasti koostöötamas ei olnud.

c) Lp. autor väidab mitmes kohas, nagu vaidleks mina selle vastu, et märgi koordinaatide määramise täpsus on väga oluline koostöös. Ta tsiteerib (lk. 831) minu lauset selleks, et näidata, nagu oleksin mina selles punktis enesega vastolus, kui kirjutasin, et „lendurvaatleja hindab tulepaiknemist märgi suhtes seda täpsamalt, mida kiiremini ja lähemale märgile langevad järkjärgulised lõhengute seeriad“.

Siin pole lp. autor minu mõttest ilmselt aru saanud. Kui lendurvaatleja näeb õhust ühelt poolt märki ja teiselt poolt lõhkemisi, siis hindab ta nende vahelist distantssi seda kergemini ja täpsamalt, mida väiksem on

see distant. On märgi koordinaadid täpsalt teada, siis on loomulik, et juba esimesed lõhengud võimaldavad temale seda soodustust. On aga märgi koordinaadid teadmata, jääb see minu tsiteeritud reegel endiselt maksuma! Esimese kese kaugus märgist osutus suureks ja lendurvaatleja hindas seda teatava veaga; arvatavasti on teine kese märgile juba lähemal ja siis on lendurvaatleja hinnang täpsam; kolmas (võib olla ka juba teine) seeria langeb märgile päris ligidale. Siis on ka lendurvaatleja hinnang päris täppis.

Milles on siin vastolu?

Mina saan kpt. Nõmmest nii aru, et tema igal juhul eeldab märgi koordinaatide täpsat tundmist; ütleb ta ju ise, et vastasel korral „ei ole üldse mõtetki“ hakata tulistama (lk. 830) lendurvaatleja poolt soovitatud märgi pihta. Mina aga seda igal juhul ei eelda.

d) Samuti pole lp. autor minust aru saanud, kui ta ütleb (lk. 852), et minu poolt soovitatud fugassimeetodit „pole vajagi, sest seda asendab patarei tegelik laskemoonaga laskmine“. On selge, et mina oma artiklis olin mõelnud (lk. 532) fugasse polügoonil asuvate vastase patareide, kui märkide, tähistamiseks, mitte aga positsioonil asuvate tegelikkude patareide asukoha näitamiseks, nagu arvab seda lp. autor. Mina ütlen oma artiklis, et „kui suurtükiväelased teostaksid vastase patareide laskmise markeerimiseks (mitte „maskeerimiseks“, mis on ilmne trükkiviga) seda fugassimeetodit, millest kõneleb kpt. Nõmm oma artiklis, siis teeksid nad tänuväärt sammu“.

Möödunud suvel polügoonil käidi selle meetodi järgi. Minu teada polnud ühtegi juhtumust, kus oli segadust märkida vaatlusel lendurvaatleja poolt. Varemattel aastatel juhtus sageli, et lendurvaatleja vaatlusmärgina üht maastikupunkti; maa peal kontrollivad aga sootu teist punkti, mis oli seletatav asjaoluga, et märke markeerivad esemed olid õhust halvasti nähtavad (väike kaevik teiste rägastikus; valepatareiks kokkupandud paar-kolm pleekinud latti jne.). Sellest on tingitud minu poolehoid fugassimeetodile, kui harjutusele.

Teotsevate patareide näitamiseks seda meetodit pole loomulikult vaja, kuna need oma tulistamisega avastavad endid ise.

e) Ei ole õige, nagu oleksin mina JLSK ja selles leiduvate suurtükiväeliste ebatäpsuste ja vassingute autor (lk. 852). Võin kinnitada, et nimetatud juhend töötati välja ametliku komisjoni poolt, milles olin mina liikmeks. Seejuures kõik need juhendiosad, mis käsitlevad suurtükiväelisi mõisteid ja tegevusi, töötati välja suurtükiväelaste eriteadlaste poolt.

Et see juhend on vananenud ega vasta ajanõuetele, seda kinnitasin ka mina omas artiklis.

Oma artikli lõplausega ei tahtnud ma esile tõsta nõudmist, et koostöö küsimusi käsitlegu ainult need ohvitserid, kes on teotseenud patarei või grupi tulejuhtidena ja ka lendurvaatlejatena“. Midagi sellisarnast. Neid küsimusi võib vabalt käsitleda iga suurtüki- ja lennuväelane. Küll aga olen õigustatud tähendatud nõudmist esitama juhul, kui ühe väeliigi ohvitser teeb arvustavaid otsusi ja esitab kategoorilisi ning pretendeerivaid nõudmisi teise väeliigi tegevuse ja töö kohta. Suurtükiväelane võib koostöö alal igas küsimuses lennuväelasi usutleda, neid arvustada, otsida paremaid lahendusi ja peabki seda tegema. Kui aga suurtükiväelane autoriteetselt nõuab, et lendurvaatlejad õppigu ainult koordinaatide meetodit, pildistagu iga lõhkemist, otsigu välja 2500 m kõrguselt demaskeerivate tunnusteta patareid, ja imestab, miks meil pole seda senini tehtud, kuna välismaal seda kirjanduse andmetel juba ammu tehakse, — siis on lennuväelastel õigus igal ajal küsida, kas seesuguste otsuste tegijal on selleks ka praktilisi kogemusi.

Nende ridade kirjutajal ei ole mingit kahtlust, et lp. kpt. Nõmm on kirjutanud oma artiklid parima sooviga edustada meie koostööd; tema ongi sellel alal juba hulga tööd ära teinud. Kui nüüd nende artiklite sarja tulemusena peaksid leiduma tunnustust mõningad tõekspidamised, mis senini on vaka all puhanud, siis olen mina kpt. Nõmm'ega täiesti ühel arvamusel, et meie oleme oma ühise asja veidi edasi viinud.

Mõtteid g-kindla keebi otstarbekusest.

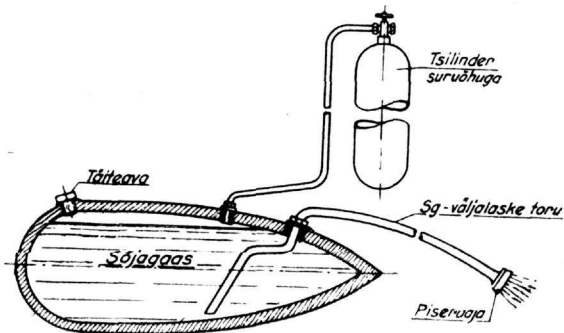
„Sõduris“ nr. 40/41 — 16. 10. 37. ilmus autorilt P. L. artikkel „Sg-de piserdamine lennukilt ja gaasikaitse-keebi käsitlemine N. Venes“, milles autor lühidalt käsitleb küsimust, kuidas ja mis määral oleks otstarbekohasem kasutada sg-e lennukitelt maha piserdamisega ning toob N. Venes ettenähtud g-kaitse keebi kirjelduse. Kuna autorilt käsitletud küsimus on väga tõsine ja väärilb laiemat ülevaadet, tahaksin avaldatud mõtetele veel mõnda lisada, tarvitades selleks välismaa vastavat sõjakirjandust. Mõte, kasutada sg-e peene vihma näol piserdamise teel lennukilt tekkis juba maailmasõja ajal. Nimelt kavatsesid ameeriklased seda teostada 1918. a. sügisel pärast seda, kui neil oli korda läinud valmistada luusiiti ehk nn. „surmakastet“. See kavatus jäi aga saabuva vaherahu tõttu teostamata.

Katseid sööbegaaside tarvitamise alal vihma näol on seni sooritatud peagu kõikides suurriikides, kellest kõige agaram on olnud N. Vene. Ajakirjanduses rõhutatakse küll, et katsed ei olevat veel jõudnud lõpule ja sellepärast puuduvat kindlad andmed selle kasutamiseviisi kohta, teisest küljest aga kirjeldatakse g-asjanduse kirjanduses väga täpsalt sg-de piserdamist lennukitelt, samuti vastavate kaitseabinõude tarvitamiselevõtmine sõjavägedes näitab, et tegemist on tõsisasjaga, mitte aga katsetama teoreetilise oletusega. Riikide uuemates g-kaitse eeskirjades juhitakse tähelepanu sellele ohule ja sõjavägesid varustatakse g-kaitse mantlitega või keepidega.

Missugune kuju või lõige g-kaitse keepidele antakse ja missugune neist osutub otstarbekohasemaks, on omaette küsimus. Sellel alal korraldatakse katseid ja selgitatakse, missugust tüüpi keep kaitseb sõjaväelast sg-i vihma eest täielikult ja selle juures ei tee sõdurit tegevusvõimetuks. G-kaitse riietuse juures on väga raske kokkukõlastada kahte nõuet. Riietus, mis laitmatult kaitseb sg-vihma eest, ei sobi hästi, kui nõutakse, et sõdur ei kaotaks selle läbi liiga suure protsendi oma võimest; riietus, mis sõduri tegevust palju ei takista, ei kaitse hästi sg-de eest, nagu N. Vene g-kaitsekeep. Saksa firma „Stolzenbergi“ poolt valmistatud g-kaitsemantel kaitseb kindlamalt sööbegaaside eest, kuna ta on eest kinnine, kuid sõdur on temas täiesti tegevusvõimetu. Ka nõutakse, et g-kaitsekeebid ja -mantlid oleksid hõlpsasti ja kiiresti käsitletavad, et vaenlase lennukite ilmumisel ja ründamisel saaks sil-

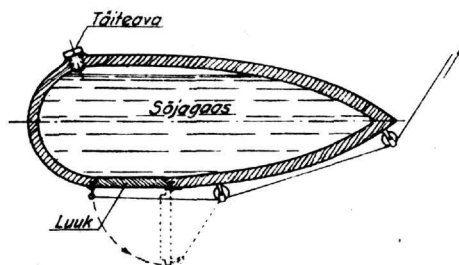
mapilkselt võtta keebi kaitseasendisse. Siin tuleb leida keebi sobiv kaasaskandmise ja kokkupanemise viis, mis võimaldaks tarbekorral kiiresti keebi võtta kaitseasendisse. Kuna ähvardav oht sõja puhul on väga tõsine, tuleb nendele küsimustele leida lahendust, sest g-kaitsekeepide väljajätmine g-kaitse varustisest võib olukorra muuta katastroofiliseks juba sõja esimestel päevadel.

Nagu vastavast kirjandusest nähtub, kavatsetakse sg-e lennukitelt maha piserdada kolmel viisil, milleks on valmistatud ka kolm isesugust abinõu, milledega on teostatud vastavad katsed. On konstrueeritud anumaid, kus sõjagaasi piserdamine sünnib surve abil vastava suruõhuga tsilindri avamisel (joon. 1); teistest anumatest piserdatakse

Joon. 1.

sg-s surve abil, mis teostatakse vastava ava-
use avamisel anuma juures ja mille kaudu rõhub õhk anumasse oleva sg-i pinnale lennuki kiire liikumise tõttu. Kolmandatest valatakse sg anumast välja, kas anumaga põhjas oleva luugi avamisega või kummuli pööramisega (joon. 2).

Joon. 2.

On nähtud ette lennukitelt piserdada ainult püsivaid sg-e ja nimelt sööbeomadustega. Nähtavasti tulevad siin küsimuse alla peaaesjalikult ipriit ja kolonnide gaasitamiseks luusiit. Ameeriklased kavatsesid peale nende piserdada lennukitelt ka ärritavaid,

püsiva iseloomuga sg-e, nagu broomben-
süülsüaniidi ja klooratsetofenooni lahused.
Lenduvate omadustega sg-d, nagu fosgeen,
difosgeen, kloorpikriin jt. selleks otstarbeks
ei kõlba.

Kui kavatsetakse rünnata rännakul ole-
vat kolonni või lahtisel positsioonil asuvat
vastast, siis tarvitatakse selleks anumat, mis
piserdab sg-e ühel või teisel viisil tek-
itatud surve abil. Maastiku gaasitamiseks
söobegaasidega, s. o. g-tõkke loomiseks tar-
vitatakse anumaid, milledest sg-s välja va-
latakse. Vaenlase elavjõu rivist väljalöömi-
seks jätkub söobegaaside uduvihmast, mis
langeb riieele ja üleküllastub õhku, kuna
maastiku gaasitamiseks on vaja suurem sg-i
koondus ja suuremate sg-i piiskade sattum-
ine maapinnale, mille tõttu sg-s püsib
kauemat aega maastikul.

Maa-ala suurus, mis ühe lennuki poolt
sg-i vihмага gaasitatakse, on väga mitme-
sugune ja oleneb lennukile monteeritud anu-
ma suurusel, lennu kõrgusest, tuule kiiru-
sest ja suunast. Käesoleval aastal ilmunud
raamatus „Gaswaffe und Gasabwehr“ toob
autor kindr.-major Fr. von Tempelhoff üksi-
kuid andmeid selle kohta N. Vene ja Ameer-
rika allikaist. Nende kohaselt on sg-i ma-
hapiserdamiseks ette nähtud kerged ja kiir-
ed lennukid, milledele monteeritakse anu-
mad mahtuvusega 150—300 kg söobegaase.
Vassilkovski N. Venest mainib, et lennuk,
suurust ta ei nimeta, gaasitab 50 m kõrgu-
selt maa-ala laiuses 40—80 m ja pikkuses
300—400 m. Ameeriklane Vait mainib, et
lennuk 275 m kõrguselt, keskmise tuulekiir-
use juures ja varustatult aparaadiga, mis
mahutab 317 kg söobegaasi, kastab maa-ala
100 m laiuses ja 1600 m pikkuses. Ameerika
teistest andmetest nähtub, et see gaasitatud
maa-ala on väiksem. Sg-de piserdamisel sa-
tub maapinnale söobegaas koondusega kes-
kmiselt 0,4—0,9 g ühe m² kohta, missugune
hulk maastiku gaasitamiseks ja pikemaks
ajaks sulgemiseks osutub liiga väikeseks.
Mõjuva gaasitõkke loomiseks valatakse söo-
begaasi maapinna 1 m² peale rootsi andme-
tel 7,5 g, ameerika andmetel ligi 10 g ja
vene andmetel 5—15 g.

Huvitava katse sooritasid ameeriklased
juba 1928. a., mille tulemused avaldati aja-
kirjas „Chemical Warfare“is“. Katsega ta-
heli kindlaks teha, missugune lennuki kal-
lale tungi viis kolonnile osutub kõige mõju-
kamaks, kas kuulipilduja tulega, brisant- ja
gaasipommidega või sg-i piserdamisega. Sel-
le katse teostamiseks seati üles lagedale väl-
jale inimsuurused märklaud, arvult 148 ja
tulistati neid lennukitelt kuulipildujaist ja

pommitati brisant- ning g-pommidega. Ta-
bamusi kuulipildujaist oli 13, brisantpom-
midest 47 ja gaasipommidest 73 märklauda.

Teine katse sooritati Chemical Warfare
School'i 172 õpilase-ohvitseriga, kes moo-
dustasid 150 m pikkuse rännakukolonni ja
keda ründas lennuk sg-i piserdamisega.
Ohvitserid olid teadlikud rünnakust ja pidid
lennuki ilmudes laiali jooksuma. (Sg-i ase-
mel tarvitati aseainet, mille erikaal ja sit-
kus vastas söobegaasile.) Rünnaku tulemu-
sena oli 162 ohvitseri riieel vedelat sg-i;
ainult 10 ohvitseri jõudsid sg-i vihma eest
ära joosta, kuid sattusid seejuures gaasita-
tud maa-alale. Selle katse kohaselt oleksid
üldised tulemused järgmised:

— tabamusi kuulipildujaist	— 9,2%
— „ brisantpommidest	— 33,1%
— „ g-pommidest	— 51,4%
— „ sg-i vihmast	— 94—100%

Kui arvestada toodud tulemusi, on selge,
mispärast üksikutes riikides sooritatakse
suure innuga neid katseid ja uuemates g-
kaitse eeskirjades, mis viimastel aastatel on
ilmunud, tõsiselt rõhutatakse seda ohtu.
Praktiliselt on sg-i kasutanud vihmana
itaallased sõjas abessiinlaste vastu ja kirjela-
duste järgi nende rünnakute mõju on olnud
kohutav. Mitmed autorid oletavad, et sg-i
rünnakute abil läkski itaallastel korda lõpli-
kult murda abessiinlaste vastupanu.

Venelased soovivad veel isesugust söo-
begaasidega gaasitamisviisi, mis alal nad on
teinud palju katseid. See gaasitamisviis sei-
sab selles, et 100—250 kg g-pommid varus-
tatakse lentsütikutega, mis võimaldab lan-
geval pommil lõhkeda soovival kõrgusel
maapinnast. Pomm on ehitatud šrapnelli-
taoliselt; plahvatamisel puruneb ainult pom-
mi pea, kuna kere jääb terveks, mille tõttu
söobegaas pritsitakse maapinnale. Pommist
väljapritsitud söobegaasi juga 150 m kõrgu-
selt langeb alla vihmatilkade näol ja võib
katta söobegaasiga maa-ala ligi 8000 m²
suuruses.

Huvitavaid andmeid leiame Itaalia g-as-
janduse eeskirjas selle kohta, kui kauaks
ajaks (keskmiselt) muutub maa-ala ohtli-
kuks inimestele ja loomadele ületamise mõt-
tes, mis on ühel või teisel viisil söobegaasiga
gaasitatud ja nimelt:

- 5—10 päevaks, kui maa-ala on gaasi-
tatud veetavatest või kantavatest
kasteaparaatidest;
- 4—8 päevaks, kui maa-ala on gaasita-
tud g-pommidega;
- 3—6 päevaks, kui maa-ala on gaasi-
tatud g-mürskudega;

— 2—4 päevaks, kui maa-ala on gaasitud lennukitelt sg-i vihmaga.

Maa-ala kestvamaks kasutamiseks tuleb arvestada kahekordset aega. Arvestades Itaalia kliimat, võib oletada, et meie kliimalistes oludes oht aja suhtes on suurem.

Selline võitlusviis on võõras ja kogemuste suhtes paljudes riikides tundmatu. Mitte pöörates sellele küllaldast tähelepanu, võivad väed juba sõja esimestel päevadel sattuda väga raskesse olukorda. Võib juhtuda, et üksikud sõjaväeosad ja voorihobused enne liinile jõudmist on niivõrd gaasitud, et neid peagu terves koosseisus tuleb evakueerida tagalasse. Niisugune olukord võib tekkida, kui sõjavägi ei ole varustatud vastavate abinõudega — g-kindlate keepidega või

mantlitega. Viimaseid tuleb ette näha ka voorihobustele; kui voor on liikumisvõime tuks muutunud, siis on ka sõjaväe löögijõud paralüeeritud. Kuid teiselt poolt võib neile väidetele vastu väielda, et sõdur, olles koor matud mitmesuguse erivarustisega, ei suuda seda kõike kanda ja muutub selle tõttu võitlusvõimetuks. Ka seda tuleb tõsiselt arvestada ja tuleb leida sellest väljapääs. Seepärast oleks soovitatav selline kombinatsioon, et g-kindlat mantlit saaks kasutada kolmeks otstarbeks ja nimelt g-kindla mantlina, telgi riidena ja vihmamantlina. Arvan, et niisugune kombinatsioon on teostatav ja pealegi väga soovitatav, kuna sel juhul mantel kaitseks mitte ainult g-vihma, vaid ka harilikku vihma eest.

D. B-den.

Bibliograafia.

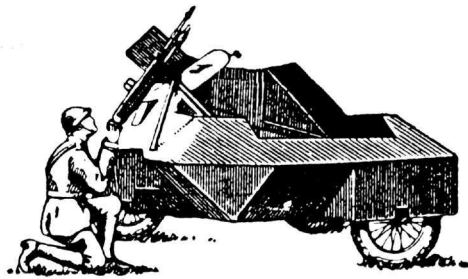
Mootorratas sõjaväe teenistuses.

(„Militarais Apskats“ nr. 10 — 1937.)

Maailmasõjas mootorratas etendas vaid kõrvalist osa teiste transportvahendite kõrval ning teda tarvitati peamiselt sidevahendina. Käesolevaks ajaks mootorratas on kujunenud sõjaväele hädavajalikuks abinõuks, mida kasutatakse suure eduga nii lahinguväljal kui ka tagalal. Paljud sõjaväed on juba formeerinud tugevaid mootorratturiosid: kompaneid, pataljone ja rügemente. Need üksused, tänu oma suurele liikumisvõimele ja tugevale relvastusele on võimelised täitma, kui mitte kõik, siis suure osa taktikalisi ülesandeid. Kahtlemata kasvab mootorrataste tähtsus veelgi ja seda juba lähemas tulevikus.

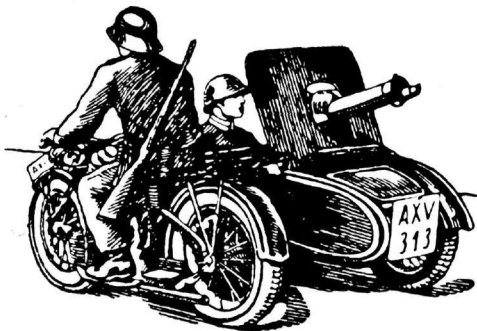
Mootorratas, eriti ilma küljkorvita, on võrdlematult liikumisvõimelisem, vähem

sõltuv teedest ja odavam kui auto. Kerge mootorratas on võimeline liiklema igal jalgteel. Väikeste üksuste kui ka väikeste koormate vedudel on mootorratas odavaim ja kiireim teedel liikuv transportvahend.

Joon. 2.

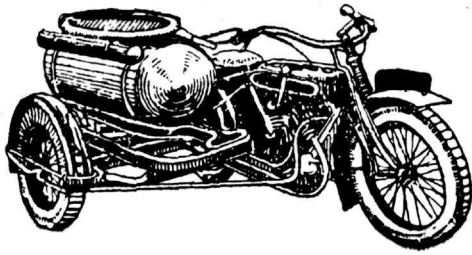
Rootsi „Landwerk“ soomus-mootorratas. Kuulipilduja on seatud üles õhukaitseks.

Joon. 1.

Kuulipildujaga mootorratas.

Sellest tingituna on ka arusaadav, mispärast riigid kõigiti püüavad arendada oma mootorrattatööstust ja populariseerida mootorrattaid elanikkonna keskel, luues vastavaid sportlikke organisatsioone, korraldades võistlusi, andes toetusi jne. Euroopa riikidest sammub siin esirinnas Saksamaa. 1932. a. valmistati seal 80 000 mootorratast, kuna 1935. a. 135 000; 1936. a. oli Saksamaal 1 600 000 mootorratast, seega kogusummas rohkem kui autosid.

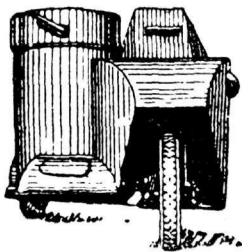

Joon. 3.
Tsisterniga mootorratas.

Igal mootorrattal, olenevalt ülesandest milleks see konstrueeritud, on oma konstruktiivseid iseärasusi. Kaasaegseid mootorrattaid võib jagada spordi (võistluse), turismi-, maastiku-, korviga ja sõjalisteks (soomus-, relvastus- jne.) mootorratasteks.

Spordimootorrattad erinevad teistest tüüpidest oma suurejõuliste mootoritega, mis lubavad arendada suurt kiirust.

Turismimootorrattad on võimalised kergelt ületama suuri kaugusi halbu teid mööda ja isegi väljaspool neid. Turismi mootorrattad on tavaliselt varustatud suurte bensiinibaakidega, mis loob võimalusi suurema põletise ja määrdeainete tagavara kaasavõtmiseks. Turismimootorratastelt nõutakse muu hulgas maksimaalsed põletise kokkuhoidu ja vastupidavat konstruktsiooni.

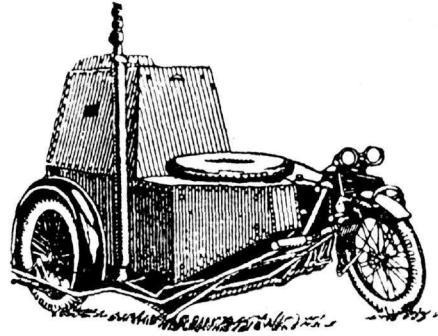
Joon. 4.
Prantsuse soomus-mootorratas.

Viimasel ajal on leidnud suurt arendamist maastikumootorrattad. Selle tüüpi mootorrataste arendamises ja levitamises asub esimesel kohal maailmas Sakamaa. Et maastikumootorrattad oleksid võimalised täitma edukalt oma ülesandeid, s. o. liikuma rasketes tingimustes väljaspool teid (näiteks ületada 25—30° maastikukallakuid), nad on varustatud eriliselt tugevate mootoritega; ka nende osade konstruktiivsele vastupidavusele on pöördud erilist tähelepanu. Seda tüüpi mootorrattad on kõige kohasemad sõjalisteks vajadusteks.

Peale tähendatud põhitüüpide on konstrueeritud mootorrattaid eriülesannete täitmiseks, nii kui põletisainete veoks, sanitaa-

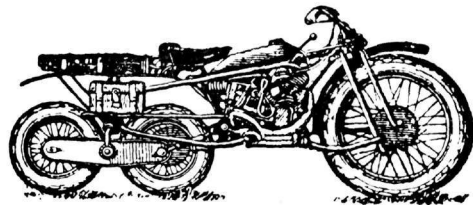
rilisteks ülesanneteks, riojaamade edasi-toimetamiseks jne.

Sõjalised mootorrattad erinevad konstruktsiooni ja vastupidavuse suhtes eramootorratastest. Nii näiteks prantsuse soomusmootorrattad, varustatuna kuulipildujatega, on kaetud üleni soomusega, kuna saksa vastavatel mootorratastel omavad soomuskatet vaid külgorvid. Rootsi ja Jaapani sõjalised mootorrattad on kaetud vaid esiküljelt soomusega.

Joon. 5.
Saksa soomus-mootorratas raadio-jaamaga.

Soomusmootorrattad on varustatud tugevajõuliste mootoritega, sest soomus suurendab 2—3-kordselt masina kaalu. Kõikidele sellistele mootorratastele on võimalik kinnitada ka kuulipildujat lihtsa seadise kaasabil. Mootorratta külge kinnitatud kuulipildujast on võimalik tulistada 360° sektorit, kuna vajaduse korral võib kuulipildujat kiirelt eraldada mootorratta küljest maastikul laskmiseks. Itaalia sõjaväes on varustusel korvita k.-kuulipildujaga relvastatud mootorrattaid, millel on monteeritud rooli külge. Samuti on Itaalia sõjaväes varustusel mootorrattaid, mille tagumise ratta peale on monteeritud õhukaitsekuulipilduja.

Joon. 6.
Inglise sv. mootorratas. Konstrueeritud sõiduks eriti rasketes maastikutingimustes.

Rootsi „Landwerk“ firma produtseerib soomuskorviga mootorrattaid, kus asub üks kuulipilduja, millega on võimalik võtta tule alla nii maapealseid kui ka õhumarke.

V.

PRANTSUSMAA.

„Revue d'Artillerie“, November 1937.

Motoriseeritud raskesuurtükiväe rügemendi ümberpaigutus ja hargnemine. Kolltn. F. le Notre. Antud konkreetse ülesande piirides autor uurib ja lahendab traktoriveoga 155 mm 9. P. F. kahurrügemendi ümberpaigutust 300 km võrra ja selle hargnemist ühe armee kahe korpuse suurtükiväe kõvendamiseks. Esile tõstetud on raskused, mida tuleb ületada, juhtides killustatud rügementi, mis liigub osalt raudteel (rasked osad, s. o. traktorid ja laske-moon 8 rongil) ja osalt maanteel (3 kolonni: juhtimispatarei, gruppide luure ja kerged osad) ja eriaegadel jõuab hargnemisrajooni.

Perspektiivplaan. Res. major R. Duval.

Märkmeid perspektiivplaani konstrueerimise ja kasutamise kohta. Leitn. R. Bloch. Prantsuse uus laske-eeskiri (I. S. T. 1936) annab perspektiivplaani täiesti uutal alustel kui endised ja kui meie laske-eeskiri. Punkti asendi plaanil määravad mitte enam nurk aluspunktist ja maastikunurk, vaid nurk aluspunktist ja kaugus vaatluspunktist. Seega on perspektiivplaan mitte otsestest maastiku enda, vaid tegelikult kaardi kujutus perspektiivis. Maastiku esemete leidmine temal on aga kergem kui kaardil, sest nad kantakse perspektiivplaanile nende nähtava konturi järele ja perspektiiv ise pole tunduvalt moonutatud. Uuel kujul perspektiivplaan võimaldab sirgjoontena laskesuundade ja hüperboolidena võrdlaskeskauguste kõverate pealekandmist. Seetõttu perspektiiv plaanist saadakse otsekohe suuna- ja kaugusandmed märgi kohta, mis võimaldab momentaanset tuleavamist igale plaani piirides ilmuvale märgile. Laske-eeskiri ei käsitle perspektiivplaani raamistiku konstrueerimist, sest need antakse väeosadesse valmistrukitult. Mõlemad artiklid annavad teoreetilisi põhjendusi ja praktilisi võtteid plaani raamistiku konstrueerimiseks ja täiendavaid võtteid võrdkauguste pealekandmiseks, olles sellega väärtuslikuks täienduseks laske-eeskirjale.

Planimeetriliste paranduste graafika uus kuju. H. G. Haricot. Artikkel esitab eeskirjaliku graafiku asendamiseks uue graafiku, mille konstrueerimine ja käsitamine on lihtsam.

Pika telefoniliini ehitamine ja kasutamine grupi telefonistide poolt. Kpt. R. Robert. Artikkel käsitleb detailselt viiekilomeetrilise liini luuret, ehitamist ja korras-

hoidu. Raskendava tingimusena on oletatud, et sidevanker ei pääse igale poole liini lähedusse ega liini teise otsa (D.) Liini ehitamist korraldab ohvitser, kasutades meeskonda, koosseisus 1 allohvitser, 1 kapral ja 12 telefonisti. Liinivedamist toimetatakse kolmes osas korraga, alustades punktis B ja veidi hiljem punktis C joonisel näidatud suundades. Liini keskele

B¹ seatakse kontrollkeskjaam kolme mehaga, mis võimaldab liinirikete puhul alustada vea otsimist keskelt ja otsast üheaegselt. Mailly laagris korraldatud harjutuste põhjal jõuab autor otsusele, et 5 km liini ehitamiseks kulub aega 1 t. 15 m. ja vähem kui 4 km. liini juures on otstarbekohasem vedada kaablit kahes osas korraga, mitte kolmes.

Mitmesugused teated. Sisaldab andmeid välisriikide relvastuse kohta väliskirjanduse põhjal.

Bibliograafia.

k.

Toimetusele

saadetud uuemat kirjandust.

„SÖJATOPOGRAAFIA“. Kapt. V. Ugandi, sõjaväe topograaf. Sõjavägede Staabi VI Osakonna väljaanne, Tallinn 1938., 196 lehekülge.

Viimased sõjad ja relvade areng näitavad, et maastiku tähtsus sõjalises tegevuses suureneb. Sõjakirjanduses võib leida väiteid, et hea sõjatopograafilise kaardi ei saa olla juhtimise ega väelüükide koostööd, et suurtükk ja teodoliit võitlevad kõrvuti jne. Näib tõesti olevat nii, et maastiku hindamiseks sõjalisest seisundist võib anda kõige paremat abi ajakohane sõjatopograafiline kaart. Seega sõjalise kaardi valmistajad peavad olema vastava sõjalise ettevalmistusega isikud, et kaarti sisustada vajalikuga. Teisalt sõjaväe juhid peavad nii palju tundma sõjatopograafiat, sõjalise kaardi sündi, ülesehitust ja käsitlemist, et sellisest kaardist ammutada maksimum andmeid maastiku hindamisel ja kasutamisel sõjalises tegevuses. Meil puudus ajakohane õppe- ja käsiraamat sõjatopograafias, seepärast Sõjavägede Staabi

ülemalt kindralmajor N. Reek'ilt VR I/2, II/2 ja 3 tehti vastavatele asutistele ülesandeks koostada ja välja anda ajakohane sõjatopograafia õppe- ja käsiraamat. Selle ülesande vahetu täitmise pandi kapten Villem Ugandile.

Teose koostamisel kasutatud allikate nimistu juba näitab, et autor on õieti aru saanud ülesandest, asetades allikatest esikohale taktikalise teose: N. Reek, kindralmajor: Juhi otsus ja selle kujunemine, Tallinn 1937. Edasi leiame allikatest A. Tammekannu kaardiprojektsiooni õpetuse, V. Vitkovski ja Jordan-Reinhertz-Eggerti klassikalisi töid mõõteasjanduse alal, kolonelleitnant F. Oja loenguid meie Sõjaväe Õppeasutistes, leitnant R. Ustali suurtükiväe topograafiat ja teisi. Ajakohase allikana on autor kasutanud ka G. Baumgarti Gelände- und Kartenkunde, Berlin 1926, 1934, 1936, sest selle teose struktuur on üldjoontes meile vastuvõetav.

Sõjatopograafia sisustu koosneb neljast suurest osast. Üldosas (esimeses osas) antakse vajalikud definitsioonid, mõisted kaartide liigitusest ja kokkuseadetelehtedest, üldisi algmõisteid: meetermõõdistikust, maa matemaatilisest kujust ja suurusest, maamagnetismist, kaardiprojektsioonidest, üleriigilisest ristkoordinaadistikust ja mõõtkavadest. Teine osa käsitleb kaardi sisu, jagunedes kahte suurde alaossa: a) maastiku põhijoonis (topograafilised leppemärgid, liiklemisteed, veestik, pinnas ja taimestik, asulad) ja b) pinnavormide kujutamine (pinnavormidest üldse, pinnavormide kujutamine kaardil samakõrgusjoontega jne.). Kolmas osa — Kaart ja sõjalised maastikujoonised — on raamatu kandev osa, võttes enda alla üle poole raamatu lehekülgedest ja jagunedes omakord kahte suurde alaossa: a) ilmakaarte määramine, orienteerimine ja kaardi käsitlemine ja b) sõjaliste maastikujooniste valmistamine. Kolmandast osast raamatu kasutaja leiab kõike seda, mis talle vajalik praktiliselt topograafilise kaardi rakendamisel, ta leiab kõike seda (välja arvatud igavad valemid optikast), mis ta on harjunud leidma endisaja topograafia õpperaamatuist ja palju uut, mida esile on tõstnud viimased aastakümned, nagu: perspektiivid, fotopilt, aerofoto jne. Neljas osa sisaldab praktilises elus hädavajalikke materjale lisade näol, nagu: lühike ülevaade riigi territoori

riumi kaardivalmistamisest, kaardil esineva koonduse (Δ^{λ}) tabel jne.

Raamatu sisu kohta võib kokkuvõttes ütelda, et kõiki küsimusi on käsitletud lühidalt, ajakohaselt ja asjalikult. Mõttekäik ja keel osutavad autori arenenud intelligentsile. Raamat on rikkalikult varustatud algupäraste joonistega ja fotodega. Nii sisu kui graafiline külg on raamatus väga tihedalt seotud meie, Eesti, oludega, seepärast võib eksimatult väita, et see on esimene eesti sõjatopograafia õppe- ja käsiraamat. Kapten V. Ugandi Sõjatopograafias võib-olla hoolas otsija leiab mõne puuduse, sest ükski inimese kätetöö ei ole seni olnud 100%-selt täiuslik. Võttes aga teost praktiliselt temale pandud ülesannete piirides, võib eksimatult väita, et Sõjatopograafia on õnnestunud õppe- ja käsiraamat oma alal.

Ei saa jätta avaldamata tunnustust Sõjatopograafia ilmumise puhul Sõjavägede Staabi VI Osakonnale kui väljaandjale, teose tehnilise külje viimistlemise eest, sest raamat ka selles osas on silmapaistev. **Ke.**

„Soomusosad ja venelaste soomusosade taktika.“ Soome kindralstaabi major J. A. Järvinen. Teos sisaldab 279 lk. põhjalikku uurimust, kus allikatena on kasutatud 21 mitmesugust teost ja 5 sõjaajakirja 1936. aastast.

Teos jaguneb kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis käsitletakse maailmasõja-aegseid kogemusi tankide kasutamise ja nende vastu võitlemise alal. Selles osas on tähelepanu äratavam Saksa 2. armee juhatause esimene juhend, mis antud tangitörjeks pärast Cambrai lahingut. Juhendis suur osa näpunäiteid vastavad praegustelegi tõekspidamistele, kuigi vahepeal soomusmasinad on läbi teinud hiigla arengu ja trelvad selles võidujooksus on neist ettegi jõudnud.

Teises peatükis kirjeldatakse soomusmasinate ja nende törjerelvade arengu põhijooni pärast maailmasõda. Selle peatüki all loetletakse ka kõiki seni sõjakirjanduses kirjeldatud tõkkeid, kaasaja vaateid soomusmasinate törjetaktikale rännakul, pealetungil, kaitsel ja viivituslahingus. Peatüki lõpus autor teeb järgmisi järeldusi:

1. Praegusele tasemele arenenud mehhaniseeritud väeosad suurendavad suurel määral pealetungivõimet ja asetavad kaits- ja suurte raskuste ette.

2. Motoriseeritud ja mehhaniseeritud väeosad oma suure liikumiskiirusega toovad suuri üllatusi nii taktikalises kui operatiivses mõttes, piiravad kaitsja tegevusevabadust ning raskendavad ja takistavad ettekavatsetud operatsioonide läbiviimist.

3. Motoriseerimises ja mehhaniseerimises tuleb näha siiski vaid uut sõjapidamise vahendit, mille ilmumine nõuab vastavaid muudatusi kaitsja relvastuses ja taktikas. Sõja põhiolemus jääb siiski muutmatuks.

4. Nendes sõjavägedes, kus mehhaniseerimine ja motoriseerimine on arenenud kaugele, peetakse selle tähtsust kindlasti liialt suureks. Selles ülehindamises peitub aga suuri ohte, sest leidlikkus ja vastuleidlikkus moodustavad lõpmata palju võimalusi; vastuolud koostöös võivad muutuda kergesti tagajärgedelt hävitavaiks.

5. Tt-relvastis on kaasajal arenenud sellisele tasemele, et tangid ei ole lahinguväljakul rohkem kaitstud kui soomusrüüga varustatud omaaja rüütlid tulirelva ilmutamisel.

6. Viimatimainitud asjaolul on siiski peamiselt taktikaline tähtsus. Kaugele arenenud motoriseerimine ja mehhaniseerimine toovad ometi edu, mida ei saa tt-relvadega kõrvaldada, nimelt võimaluse kiireteks jõudude koondamiseks ja löökideks. Sellele võib olla vastukaaluks ainult oma kiiruse suurendamine.

Kolmandamas peatükis autor käsitleb põhjalikult motoriseerimist ja mehhaniseerimist N. Venes ning venelaste mehhaniseeritud ja motoriseeritud väeosade taktikalist ja operatiivset tegevust paljude näidete varal.

Raamatu üldkokkuvõttes autor teeb oma olude suhtes järeldusi. Ta soovib väeosi varustada tt-relvadega ja kasutada riigis olemasolevaid autosid võimalikult suuremas ulatuses operatiivsel alal. Peale selle ta soovib teha rahu ajal kõik võimalikud ettevalmistused teede, sildade jne. kiireks hävitamiseks. Samuti peab ta tarvilikuks uurida rahu ajal territooriumi motoriseeritud ja mehhaniseeritud väeosade tegevusevõimaluste seisukohast ja luua sügav tõeavaldus, mis:

- pakuks juhtidele nii kitsastes kui avarates raamidetes mitmesuguseid tegevusviise, kus ebaõnnestumise korral ühel joonel võiks kinni haarata teisest;
- sunniks vastast, üht positsiooni rünnates, paljastama oma tiiba ja seljatagust;

- pakuks küllaldast kaitset soomusjõudude vastu jõudude koondamisel;
- võimaldaks kiiret lahtikiskumist ebaedu puhul.

Ta kriipsutab alla, et jalaväge peab õpetama nii, et see suudaks võidelda soomusjõudude vastu oma relvadega.

*

„Taliteed“. Ilmar Vuoristo ja Harry Hollenberg. Teos sisaldab 305 lk. ja jaguneb viieks peatükiks.

Esimene peatükk sisaldab teoreetilisi uurimusi, nagu lume ja jää ehitust ja omadust mitmesuguses temperatuuris jne.

Teises peatükis tuuakse taliteede liigitus ja üldised omadused.

Kolmas ja neljas peatükk on sõjalisest seisukohast huvitavamad. Kolmandas peatükis autorid käsitlevad teede ehitamist mitmesugusteks otstarveteks. Siin tuuakse väärtuslikke andmeid ehituskuludest ja tööajast. Neljas peatükk sisaldab taliteede korrashoiu küsimusi, viies — taliteede korrastamisvahendeid ja nende kasutamist mitmesugustes oludes.

Teos on varustatud paljude piltidega.

S—r.

SPORT SÕJAVÄES.

Tallinna Garnison võitis maadluses Harju-Malevat.

8/9. jaanuaril s. a. võistlesid garnisoni „Sõd. Kodus“ Tall. Garn. ja Harju-Maleva seitsmendat korda kreeka-rooma maadluses a/s. Kreenbaldi karikale. Määruste järgi peab karikat jäädavalt omamiseks võitma viis korda järjest või kaheksa korda vaheldamisi. Varempeetud kuuest võistlusest on garnison võitnud ühe korra, H.-Maleva viis korda; sellest neli viimast korda järjest. Seekordse võistlusega tahtis H.-Maleva karika jäädavalt viia, kuid garnisoni meeskond pani end maksma, võites Harju Malevat 30:24.

Võistlus oli pinev algusest lõpuni. Punktide loeti vaid seljavõitude eest.

Punkte tõid garnisonile: Klein—Miller, Kasekänd—Laanisto, Leisson—Kobrušep, Kalde—Köster, Klein—Laanisto, Leisson—Miller, Klein—Sülluste, Kasekänd—Kobrušep ja Laanisto—Miller. (Laanisto'd maadlesid kolme vennaga — kaks malevas, üks garnisonis).

Maleva kasuks tõid punkte: Härma—Rubis, Niglasoon—Lindao, Laaser—Riitsalu,

Kõllo—Soots, Turtsu—Rubis, Telliskivi—Suursaar, Münt—Preimuth ja Sülluste—Leisson.

Võistlused toimusid kõigiti korralikult. „Sõd. Kodu“ ruumikas saal oli mõlemal õhtul pealtvaatajaist tulvil. Võistlejad omandasid mälestusesemeid. Eraldi auhind anti n.-allohv. Kalde'le, mereväest, kuna ta on kõik seitse võistlust kaasa teinud.

— li —

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

Lipnik Rein Kindsiraud'i abikaasal Meetal tütar Maie. — Leitnant Augustin Taidla abikaasal Lisanne-Mariel tütar Aino. — Riigiteenija Priidik Jerlei abikaasal Adele tütar Tiia. — V. a. o. Soots'i abikaasal Ida-Alvinel tütar Malle. — Velsker v. a. o. Eduard Mill'i abikaasal Elisel poeg Ants. — Üleajateenija v. a. o. Evald-Villiam Sapas'e abikaasal Lainel poeg Koit.

Piirivalves: Kapten J. Jaagund'i abikaasal Veeral poeg Rein. — Veltv. Aleksander Lehesalu abikaasal Alma-Johannal tütar Aime. — Kapral Robert Valdas'e abikaasal Helmil tütar Imbi. — Kapral Hermann Lõhmus'e abikaasal Milda-Elvinel poeg Jaak. — N. a. o. Jaak Arulaane abikaasal Marial poeg Ants. — Kapral Kaarel Soopalu abikaasal Neidil tütar Mare. — Kapral August Marge abikaasal Emiliel tütar Koidu. — Kapral Arnold Liivamägi abikaasal poeg Aavo. — Kapral Eduard Helk'i abikaasal Alvinel poeg Avo.

Abiellumisi:

Piirivalves: Veltv. Karla-Georg Prisk Salme-Amalie Eljas'ega. — N. a. o. Kaarel Lausmaa Marianne Valter'iga. — Kapral Ants Kase Elise Rohtla'ga. — Kapral Hugo Toomepuu Johanna-Elmerica Suurvärav'aga. — V. a. o. Andres Lapp Ella Valner'iga. — Reamees Ants Vahur Elli Aus'iga. — Kapral Karl Pomm Meeri Palland'iga. — Madrus I j. m. Eugen Loodus Fenita-Anastaasia Perli'ga.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege

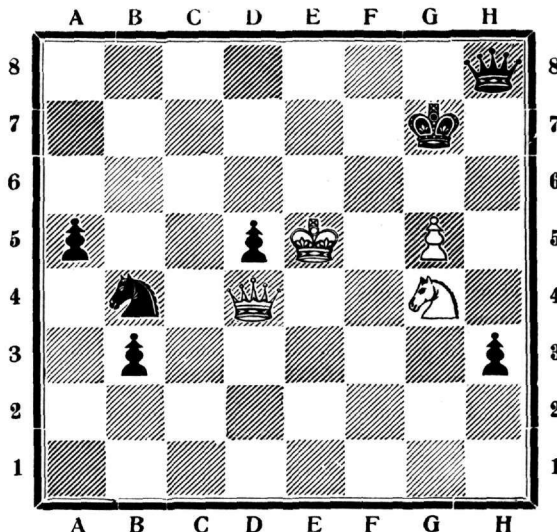
„Sõdurit“

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 3.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 2 lahendus.

1. Rg1—e2, Vc4:d4+!, 2. Rc2:d4, Rc5—e4+!!, 3. Rc3:e4, b2—b1L ja mustad võidavad, näiteks: 4. Rc3, Lb2+, 5. Kd3, La3, 6. h5, b2, 7. Kc2, L:c3+, 8. K:c3, b1L, 9. Rc2, Lh1, 10. Rc3, L:h5 jne.

Kui 1. Rc3—d5+, siis Kb6—c6, 2. Rd5—e7+, Kc6—d7, 3. Od4:b2, Vc4—c2+, 4. Kd2—e3, Vc2:b2, 5. Re7—d5, Vb2—h2, 6. Rg1—f3, b3—b2, 7. Rd5—c3 (7. R:h2, b1L järgneva Lg1+ ehk Lc4+), Rc5—a4!! ja mustad võidavad, näiteks: 8. Rb1 (8. R:a4, b1L, 9. R:h2, Lg1+jne), Vh1, 9. Rbd2, Rc5, 10. Ke2 (10. Kf4, Ke7, 11. Kg4, Rb3 jne.), Re4, 11. R:e4, b1L jne.

Kui 1. Rc3—a4+, siis Vc4:a4, 2. Od4:b2, Va4—a2, 3. Kd2—c3, Rc5—a4+, 4. Kc3:b3, Va2:b2+, 5. Kb3:a4, Vb2—g2, 6. Rg1—f3, Vg2—g4, 7. Ka4—b3, Vg4—g3, 8. h4—h, Vg3:f3+, 9. Kb3—c4, Vf3—h3 ja mustad võidavad.

Viik on saavutatav aga järgmiselt: 1. Od4:c5+, Kb6:c5, 2. Rg1—c2, Vc4:h4, 3. Rc3—b1, Vh4—h1, 4. Rc2—c3, Kc5—d4, 5. Rc3—e2, Kd4—c4, 6. Re2—c3, Vh1—h2+, 7. Rc3—e2! ja mustad ei saa võita, kuna valged ratsud blokeerivad b-joone.

Vastutavtoimetaja major A. Luts. Tegevtoimetaja kapten E. Saidra.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kol. ltn. E. LEITHAMMEL.

1. Küsimus: Aukohtu valimistel said majorid A ja B võrdse arvu hääli ja sat-
tusid häälte arvu järgi 5. ja 6. kohale. Esimene kõrgendati majoriks 1931. a., teenib VIII astme ametikohal, on Vabaduse Risti kavaler, teine sai majoriks 1933. a., teenib ülemana VII astme ametikohal, kuid Vabaduse Risti ei oma. Kumb neist tuleb lugeda valituks aukohtu liikmeks, kumb tagavaraliikmeks?

Vastus: Ohvitseride aukohtu seadluse (RT 1928, 33) § 25 järgi loetakse valituks seitse relatiivselt rohkem hääli saanud ohvitseri, neist kaks nooremast astmes loetakse tagavaraliikmeiks. § 29 järgi võrdse arvu hääli saanuteks loetakse valituks see, kes on vanem aastmes, võrdse aastme korral — see, kes on vanem selles aastmes. Sisemäärustiku § 73 järgi ühes aastmes sõjaväelastest loetakse vanemaks kõrgemal ametikohal seisev, võrdse ametikoha puhul see, kellel on suurem aastme vanus. Vabaduse Risti kavaler loetakse vanemaks samas aastmes olevast sõjaväelasest, kes ei oma Vabaduse Risti üksnes siis, kui viimane ei ole temast kõrgemal ametikohal.

Kuna major B, kui kõrgemal ametikohal teeniv, on vanem major A-st, siis järelikult Ohv. aukohtu seadluse § 25 ja 29 põhjal major B tuleb lugeda valituks aukohtu liikmeks, major A aga tagavaraliikmeks.

2. Küsimus: Kas üleajateenijad kehtivate vormikandmise määruste järgi on kohustatud vorm nr. 3 juures palitul võõrihma kandma?

Vastus eitav. Sõjaväe vormikandmise määruste § 25 (Sõjaministri käskkiri 1936, 185) järgi on palitul võõrihma kandmine üleajateenijatel kohuslik vorm nr. 1 ja 2 juures. Vorm nr. 3 juures palitul võõrihma kandmist vormikandmise määrused ei nõua.

3. Küsimus: Millise (kas viimase või eelmise) ametikoha palga järgi on õigustatud puhkepensiooni saama sõjaväelane, kes on üle viidud teenistuse huvides vähempalgalisele ametikohale, kui ta viimasel ametikohal üle 2 aasta välja-
teeninuna lahkus teenistusest?

Vastus: Viimase ametikoha palga järgi. Sv. pensioni seaduse (RT 1936, 97) § 31 järgi pension määratakse üldreeglinas viimase ametikoha palga järgi neile, kes

viimasel ametikohal on vähemalt 2 aastat teeninud. Erandid sellest üldreeglist on lõplikult loetletud sama § 31 p. 1 ja 2 ning § 32—34. Teenistuse huvides vähempalgalisele ametikohale määramine ei ole arvatud nende erandite hulka, nagu see oli ette nähtud 1924. a. Sv. pens. seaduses (RT 1924, 149 § 16).

—el.

4. Küsimus: Kas Vabadussõjast osavõtnutele ja nende lastele soodustatud tingimustel hariduse andmise seaduse (RT 1937, 103, 833) põhjal on õigustatud tasuta õppimise võimalust saada Eesti Vabadussõjast väeliinil osavõtnud kooliõpilased, kes Vabadussõtta võeti mobilisatsiooni korras?

Vastus eitav. Riigikohus oma otsustes 9. veebruarist 1932. a. (toim. nr. 338-II ja 339-II) on asunud seisukohale, et ei või kahtlust olla, et seaduseandja tahtis tasuta õppimise võimalust anda neile kooliõpilastele, kes sundimata katkestasid õppimise selleks, et vabatahtlikult astuda isamaa kaitsjate ridadesse, sest kui tasuta õppimise võimaluse saajate kooliõpilaste all arvata ka neid kooliõpilasi, kes mobilisatsiooni puhul olid kohustatud minema tegelikku sõjaväeteenistusse, siis jääks arusaamatuks, mispärast seaduseandja neid tahtis eelistada teiste kodanike ees, kes mobilisatsiooni puhul samuti olid kohustatud sõjaväeteenistusse minema.

Mainitud Riigikohtu otsuste tegemise ajal kehtis küll Seadus Eesti Vabadussõjast osavõtnud kooliõpilastele hariduse andmise kohta riigi kulul (RT 1921, 57, 57), mis küsimuses tähendatud seadusega (RT 1937, 103, 833) on kehtivuse kaotanud, kuid arvesse võttes, et mõlema seaduse § 1-ed vastavas osas on sisult ühtlased, siis tuleb mainitud Riigikohtu otsuseid lugeda mõõduandvaks ka uue seaduse tõlgendamisel. Eeltoodud kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, et Vabadussõjast osavõtnutele ja nende lastele soodustatud tingimustel hariduse andmise seaduse (RT 1937, 103, 833) põhjal on tasuta õppimise võimalust õigustatud saada kooliõpilased, kes Vabadussõtta astusid vabatahtlikult ja sõjategevusest väeliinil osa võtsid, ning et mobilisatsiooni korras sõjaväeteenistusse võetud kooliõpilased selle soodustuse alla ei kuulu.

—k.

ILMUS TRÜKIST

Sõjavägede Staabi
VI Osak, väljaandel

Kapten V. Ugandi

Sõja topograafia

Hind 2 krooni

Müügil „SÕDUR’i“ toimetuses,
Tallinn, Sakala 33 • Telef. Sõjaväe 1-63